

ДОПУНА
ИНИЦИЈАЛНОГ ИЗВЕШТАЈА О ПРИМЕНИ МЕЂУНАРОДНЕ
КОНВЕНЦИЈЕ О УКИДАЊУ СВИХ ОБЛИКА РАСНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

1. Национални правни оквир, политика и програми против расне дискриминације (чланови 2, 4, 5 и 6.)

(а) Информације о делотворној примени одредаба које су на снази против расне дискриминације и њихова потпуна усклађеност са Чланом 4. Конвенције; додатне информације о мерама које се предузимају или предвиђају ради праћења делотворне примене Закона против дискриминације; (CERD/C/SRB/1, став 21);

Праћење међунационалних експерата

Методологија праћења међунационалних експерата у Републици Србији подразумева евидентирање свих случајева за које постоје и најмање индиције да су извршени због националне нетрпељивости или нетолеранције, али и свих оних случајева који су извршени према припадницима националних мањина, од стране непознатих лица (самим тим није познат мотив извршења). Успостављен је широк дијапазон праћења који, између осталог, обухвата физичке нападе, туче између лица различите националне припадности, тзв. вербалне сукобе, односно вређање на националној или верској основи, скрнављења гробаља, оштећења верских објеката, оштећења објеката припадника националних мањина, исписивање парола и графита којима се вређа част и достојанство. Полиција утврђује само претпостављени мотив, док правосудни органи дају коначну реч о мотиву (користољубље, освета, национална, верска или расна мржња).

кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости, (члан 317 КЗ)		
	2008	2009
Број случајева које је евидентирала полиција	81	82
Број кривично гоњених случајева	49	42
Број случајева у којима су починиоци осуђени	26	38

кривично дело расна и друга дискриминација (члан 387 КЗ)		
	2008	2009
Број случајева које је евидентирала полиција	7	5
Број кривично гоњених случајева	6	4
Број случајева у којима су починиоци осуђени	2	1

Забрана организација и активности организоване пропаганде које подстичу на расну дискриминацију

Током 2009. године Уставном суду је достављен предлог за забрану рада 16 подгрупа навијача основаних у оквиру регистрованих удружења грађана или које су основане ван удружења и то: подгрупе навијача дефинисане као самостална правна лица или као организације без статуса правног лица у оквиру удружења уписаних у Регистар удружења, друштвених организација и политичких организација и то због деловања које је усмерено насилно рушење уставног поретка кршење зајамчених људских или мањинских и изазивање расне, националне, верске мржње. Такође, Уставном суду је у истом периоду достављен и предлог за забрану рада политичке организације „Отачествени покрет Образ“ и организације „1389“ због деловања које је усмерено насилно рушење уставног поретка кршење зајамчених људских или мањинских права и изазивање расне, националне, верске мржње. Предлог је стављен након разматрања иницијативе Министарства за људска и мањинска права у којој је указано на бројне инциденте и јавно позивање на насиље које представља изазов грађанима и читавим институцијама у друштву и на насилничко понашање и ставове по којима позивају на насиље према неистомишљеницима. Инциденти повреде људских права у којима су учествовали припадници ових организација представљају типичне примере нетолеранције мотивисане хомофобијом, ксенофобијом, трансфобијом и другим видовима мржње. У току 2009. године пред Уставним судом је у настављен поступак по предлогу Републичког јавног тужилаштва за забрану рада тајне политичке странке (политичке организације) „Национални строј“ због деловања усмереног на изазивање расне и националне мржње.

Примена Закона о забрани дискриминације

Законом о забрани дискриминације установљен је Повереник за заштиту равноправности као независни државни орган са широким кругом законских овлашћења за борбу против дискриминације. Народна скупштина је изабрала Повереника за заштиту равноправности 5. маја 2010. године. Финансијска средства за рад Повереника, његових помоћника и његове Стручне службе обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Повереник за заштиту равноправности је надлежан и за унапређивање равноправности те је овлашћен да упозорава јавност на најчешће, типичне и тешке случајеве дискриминације, да прати спровођење закона и других прописа, иницира доношење или измену прописа ради спровођења и унапређивања заштите од дискриминације и даје мишљење о одредбама нацрта закона и других прописа који се тичу забране дискриминације, као и да препоручује органима јавне власти и другим лици мере за остваривање равноправности. Један део надлежности Повереника односи се на праћење заштите равноправности, о чему Повереник за заштиту равноправности подноси годишњи извештај Народној скупштини о стању у области заштите равноправности.

Основна надлежност Повереника за заштиту равноправности јесте поступање по притужбама у случајевима дискриминације појединаца или групе појединаца које повезује исто лично својство.

Повереник за заштиту равноправности доноси одлуке у форми мишљења о томе да ли је извршена дискриминација. Када Повереник за заштиту равноправности у поступку утврди да је дошло до дискриминације, може поднети тужбу надлежном суду само уз сагласност дискриминисаног лица. Повереник за заштиту равноправности тужбом може тражити да суд на ауторитативан и несумњив начин утврди да је тужени дискриминаторски поступао према одређеном лицу (захтев за утврђење), захтев за одређивање забране извршења радње од које прети дискриминација, забрана даљег вршења радње дискриминације, односно забрана понављања радње дискриминације (захтев за пропуштање), захтев за уклањање дискриминације и захтев за објављивање пресуде. Повереник за заштиту равноправности је, у складу са Законом о забрани дискриминације, овлашћен да подноси прекршајне пријаве због повреде права из тог закона.

Уколико се ради о дискриминационом спору који је „медијабилан“, странама се предлаже спровођење медијације, у складу са законом којим се уређује поступак медијације. Када се обе стране сагласе о спровођењу медијације, споразумно одређују медијатора са Листе овлашћених медијатора, коју утврђује Повереник на предлог колегијума Повереника за заштиту равноправности. Ако се стране не сагласе о спровођењу медијације, као и онда када медијација не резултира склапањем споразума, поступак пред Повереником за заштиту равноправности се наставља.

У протеклом периоду Повереник за заштиту равноправности је примио 123 притужбе, од којих су 13 поднеле невладине организације. Сprovedена су четири поступка медијације. Девет поступака односило се на дискриминацију групе лица. Притужба је одбачена због ненадлежности у 43 случаја, а у свим овим случајевима подносиоцу притужбе дата поука о надлежном органу и правном средству. Поступак је обустављен јер је у току поступак пред судом у пет случајева. Издато је седам саопштења, шест препорука и два упозорења јавности. Надлежним државним органима Повереник за заштиту равноправности је упутио две иницијативе за предузимање мера ради спречавања дискриминације.

Министарство рада и социјалне политике, у сарадњи са Програмом Уједињених нација за развој, а кроз финансијску подршку ЕУ, реализовало је пројекат под називом „Подршка спровођењу антидискриминационог законодавства и медијације у Републици Србији”. Пројекат је трајао две године, са укупним буџетом од 1,999,399 ЕУР. Циљеви пројекта су пружање институционалне подршке организацијама чији је мандат да спроводе антидискриминационо законодавство; развој законодавства у Републици Србији на пољу забране дискриминације, укључујући и анализе степена интерне усклађености законодавства и испуњавања међународних стандарда, као и анализе правних празнина које треба да се отклоне; јачање улоге алтернативног решавања спорова као начина решавања случајева дискриминације у Републици Србији; подизање свести јавности о постојању закона и механизма заштите од дискриминације, као и промовисање вредности једнакости и равноправности у Републици Србији.

У оквиру тог пројекта обезбеђена су средства из буџета Републике Србије, кроз Закон о буџету за 2010. годину, за рад канцеларије Повереника за заштиту равноправности. Успостављен је Фонд за пилот пројекте у области коришћења техника алтернативног решавања спорова за решавање случајева дискриминације у Републици Србији, из кога се финансирало 15 пројеката у 26 јединица локалне самоуправе. Пројекте су спроводиле организације цивилног друштва, у сарадњи са локалним установама, а односили су се на превенцију и решавање случајева дискриминације међу следећим циљним групама: Роми, особе са инвалидитетом, ЛГБТ популација, особе које живе са ХИВ-ом, трансексуалци и сексуалне раднице, деца у основним и омладина у средњим школама, старија лица. Пројекти су имали укупно 4.118 директних корисника (1.759 деце, 2.359 одраслих). Путем пројекта, успостављена је мрежа институција које се баве дискриминацијом, са преко 170 институција и организација на територији целе Републике Србије. Бројне обуке су организоване путем ове мреже у различитим градовима. Обуке су укључивале потпароле полицијских станица на територији целе Републике Србије за употребу Закона о забрани дискриминације у свом раду и приликом обраћања јавности односно изношења информација, обуку судија и медијатора на тему антидискриминације, обуку представника локалних државних институција за коришћење закона. Укупан број обучених лица је преко 500. Како би се ова компонента изградње капацитета ојачала, бројне студије су произведене, укључујући: *Анализу почетног стања у области институционалних капацитета за спровођење антидискриминационог законодавства у Србији, Перспективе*

примене техника алтернативног решавања сукоба у случајевима дискриминације у Србији, Извештај о изградњи капацитета Повереника за заштиту равноправности, Бела Књига о антидискриминационом законодавству у Србији.

У оквиру медијске компоненте пројекта, урађено је свеобухватно истраживање јавног мњења, у сарадњи са агенцијом „Стратеџик маркетинг” о предрасудама и нетолеранцији у Републици Србији, која је дала реалне податке о присутности дискриминације међу становништвом. Након поменутог, урађена је анализа ставова омладине, медија и дискриминације, која је дала потпуне податке о схватању и прихватању различитости код младих и улоге медија у стварању мишљења код младих. Снимљена је ТВ Серија „Приђи Ближе” уз употребу методологије образовања кроз забаву, у копродукцији са јавним медијским сервисом, Радио Телевизијом Србије (РТС). Серија је приказана на каналу РТС 1 недељом у ударном термину, у периоду од фебруара до маја 2010. године са веома високим рејтингом гледалаца. Кампања о антидискриминацији је спроведена у периоду од маја до августа 2010. године, и ТВ спот о антидискриминацији је приказан у периоду од пет недеља више пута дневно на националним ТВ станицама, док је оглас објављен у дневној и недељној штампи.

Министарство рада и социјалне политике, у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права, Удружењем тужилаца Србије и неколико удружења реализовало је једногодишњи пројекат (јануар - децембар 2010. године) под називом „Увођење антидискриминационих питања у област социјалне политике”

Активности подизања свести промовишу друштвену вредност забране дискриминације циљајући општу јавност и посебно децу и младе школског узраста. Локалне организације су прошле обуку о томе како мерити и пријављивати забрану дискриминације и охрабрене су да се тиме баве и када се пројект оконча. Исходи овог пројекта су: (1) Компаративна студија о политици и пракси забране дискриминације у Србији и ЕУ, са описом примера најбоље праксе у области антидискриминационе политике садржи све главне документе о политици мера на нивоу ЕУ у овој области и идентификује све преносиве примере најбоље праксе на нивоу ЕУ. Студија је објављена на српском, уз резиме на енглеском и дистрибуирана је на пројектним догађајима; (2) Анкета о ставовима према забрани дискриминације међу децом и младима. Упитник је подељен деци и младима на 10 локација у Србији. Ова анкета обухватила је укупно 1000 деце и младих; (3) Анекта о ставовима према забрани дискриминације међу запосленима у јавним службама (социјална заштита, просвета, здравље, судство). Резултати анекете су представљени у публикацији на српском, са енглеским резимеом, а извештај садржи налазе релевантне за увођење антидискриминационих мера у област социјалне заштите, као и примере упоредиве најбоље праксе у ЕУ; (4) Локалне обуке са Одборима за социјалну политику у циљу увођења антидискриминационих мера у локалне стратегије социјалне заштите организоване су на регионалном нивоу.

Такође, реализоване су и следеће пројектне активности: (1) семинари о забрани дискриминације за запослене у правосудју (јавне тужиоце, прекршајне судије, судије и адвокате) и друге релевантне институције у циљу подизања капацитета за примену прописа о забрани дискриминације односно договорили нови правци акција у домену пружања услуга социјалне заштите. (2) Регионални семинари на тему дискриминације младих и идентификоване питања која се односе на забрану дискриминације и социјалну искљученост; (3) Регионални семинари за обуку цивилног сектора који је ангажован на заштити права осетљивих група становништва са циљем праћења политике забране дискриминације и пракси у циљу изградње њихових капацитета да адекватно заступају интересе угрожених групација; (4) Кампања подизања свести (израда видео записа којим се промовише забрана дискриминације, одржавање сајта о забрани дискриминације, организација уличних догађања у 10 градова у Републици Србији у циљу промоције друштвене вредности забране дискриминације, производња 5 петоминутних ТВ емисија, организација такмичења школа на националном нивоу за најбољи састав, фотографију, скеч или цртеж о друштвеној вредности забране дискриминације)

(б) Додатне информације о министарству надлежном за људска и мањинска права (CERD/C/SRB/1, став 34), расподели надлежности (национални ниво у односу на локални) за уочавање и сузбијање дискриминаторне праксе; статистика о тенденцијама уоченим током времена у погледу пропорције средстава за људска и мањинска права која се издвајају из државног буџета и буџета локалних самоуправа.

Законом о министарствима прописано је да Министарство за људска и мањинска права обавља послове државне управе који се односе, поред других послова и на антидискриминациону политику. У оквиру Министарства, постоји посебан Сектор за унапређење и заштиту људских права и у њему систематизована посебна група за антидискриминациону политику. У Групи за антидискриминациону политику обављају се послови који се односе на: праћење примене мера антидискриминационе политике у области заштите људских права; остваривање сарадње са другим надлежним министарствима и представницима цивилног друштва у усклађивању система заштите од дискриминације; праћење мера који други органи предузимају ради спречавања дискриминације; остваривање сарадње са медијима по питању спровођења антидискриминационе политике; вршење аналитичких послова у области антидискриминационе политике.

У АП Војводини постоји Покрајински секретаријат, за рад, запошљавање и равноправност полова и Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне заједнице. Покрајински секретаријат, за рад, запошљавање и равноправност полова реализује антидискриминациону политику у области рада, запошљавања и родне равноправности, и подстиче, креира и прати запошљавање особа са инвалидитетом и друге теже запошљиве категорије грађана. Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне заједнице, утврђује стратегију развоја интеркултурализма, афирмације мултикултурализма, толеранције и суживота националних заједница

које живе на територији АП Војводине и уређује остваривање права у области људских права и права мањинских националних заједница.

Према Закону о локалној самоуправи из 2007. године, општина је одговорна, између осталог, да помаже развој различитих облика самопомоћи и солидарности са лицима са посебним потребама као и са лицима која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима и подстиче активности и пружа помоћ организацијама инвалида и другим социјално-хуманитарним организацијама на својој територији; да организује службу правне помоћи грађанима; да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских права и индивидуалних и колективних права припадника националних мањина и етничких група; утврђује језике и писма националних мањина који су у службеној употреби на територији општине; стара се о јавном информисању од локалног значаја и обезбеђује услове за јавно информисање на српском језику и језику националних мањина који се користе на територији општине, оснива телевизијске и радио-станице ради извештавања на језику националних мањина који је у општини у службеној употреби, као и ради извештавања на језику националних мањина који није у службеној употреби, када такво извештавање представља достигнути ниво мањинских права; уређује организацију и рад мировних већа.

Законом је предвиђено у национално мешовитим јединицама локалне самоуправе оснивање савета за међунационалне односе, као самосталног радног тела, које чине представници српског народа и националних мањина.

Савет за међунационалне односе има право да пред Уставним судом покрене поступак за оцену уставности и законитости одлуке или другог општег акта скупштине јединице локалне самоуправе ако сматра да су њима непосредно повређена права припадника српског народа и националних мањина представљених у савету за међунационалне односе и право да под истим условима пред Врховним касационим судом Србије покрене поступак за оцену сагласности одлуке или другог општег акта скупштине јединице локалне самоуправе са статутом.

Буџетска средства која држава издваја за Министарство за људска и мањинска права имају тенденцију раста. Тако је за другу половину 2008. године (када је и основано Министарство за људска и мањинска права) издвојено 143.356.368 динара (око 1.803.817 ЕУР), у 2009. години 274.683.000 динара (око 3.090.952 ЕУР), у 2010. години 370.023.000 динара (око 3.847.333 ЕУР) док је за 2011. годину предвиђено 507.106,00 динара (око 4.792.396 ЕУР).

За Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне заједнице издвојено је 230.525,023 динара (око 2.397,000 ЕУР) у 2010. години, а за Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова 673.548.615,00 динара (око 7.003,000 ЕУР).

Законом о буџетском систему уређује се, између осталог, планирање, припрема, доношење и извршење буџета јединица локалне самоуправе. Одлука о буџету је одлука којом се процењују приходи и примања, те утврђују расходи и издаци за једну или три године, а доноси је скупштина општине. У буџетима јединица локалне самоуправе углавном постоје посебне буџетске линије које се односе на социјалну заштиту и донације невладиним организацијама.

(в) Информације о Закону о црквама и верским заједницама (CERD/C/SRB/1, став 179), који Држава потписница сматра прелазним законом подложним променама (A/HRC/10/78, став 55); информације о пријављеним тешкоћама у пуном уживању права на слободу вероисповести са којима су се сусрели припадници неких верских група, укључујући препреке за регистровање неких верских конфесија; мере за решавање питања различитог третмана неких верских група у спровођењу закона о повраћају имовине (реституција).

Закон о црквама и верским заједницама ступио је на снагу 5. маја 2006. Разлог за доношење Закона о црквама и верским заједницама садржан је у чињеници да у правном поретку Републике Србије, почевши од 1993. до доношења Закона о црквама и верским заједницама, није било општег правног акта који је регулисао правни положај цркава и верских заједница и односе између државе и цркве. Године 1993. престало је важење некадашњег Закона о правном положају верских заједница СР Србије из 1977 године, односно он је стављен ван снаге. Тим Законом било је предвиђено да су грађани који оснивају верску заједницу дужни да општинском органу управе надлежном за унутрашње послове поднесу пријаву о оснивању верске заједнице. Сличан систем предвиђао је и Закон о правном положају верских заједница који је у некадашњој Југославији донет је 1953. године. Карактеристика оба закона који су донесени током социјалистичког периода била је да нису вођени централни регистри пријављених верских организација. Иначе, правни положај верских заједница уопште није био регулисан у периоду од 1945 године до 1953. године. Стављањем ван снаге 1993.године Закона из 1977.године није био решен прелазни правни режим, тако да су се држава и цркве и верске заједнице, до доношења Закона о црквама и верским заједницама 2006.године, у правном поретку сусретале са низом нерешених односа и отворених питања. Изван правне регулативе остала су значајна питања: од питања правног положаја цркава и верских заједница, статуса њихове имовине, начина финансирања, права свештеника, питања верског образовања, до питања оснивања и регистрација верских организација. Услед непостојања централног регистра цркава и верских заједница органи Републике Србије нису имали прецизне податке о броју цркава и верских заједница које у Србији делују, нити о броју верника које окупљају.

Доношењем Закона о црквама и верским заједницама на свеобухватан начин уређен је правни положај цркава и верских заједница у правном поретку Републике Србије, као и односи између државе и цркава и верских заједница. У току израде Закона, цркве и верске заједнице давале су предлоге и замерке на предложена решења и многи од тих предлога су усвојени и налазе се у самом Закону. У том

смислу Закон је од изузетног значаја за регулисање остваривања слободе вероисповести и представља један од најважнијих системских закона којима се уређује начин остваривања једне од Уставом зајемчених слобода. Имајући у виду такав значај Закона о црквама и верским заједницама, тешко се може истаћи да је Закон „привремен”. Тај Закон, као и сваки други важећи закон у Републици Србији, или било којој другој демократској држави, није донесен да би важио привремено, баш као што није ни донесен са намером да вечно регулише једну сферу друштвених односа. Уколико се укаже потреба, утолико ће надлежни органи размотрити, предложити и евентуално усвојити измене и/или допуне закона, нарочито имајући у виду да је Закон на свеобухватан и начелан начин регулисао низ питања од значаја за сагледавање односа између државе и цркава и верских заједница. У том смислу, Закон је пре прелазни, него привремени.

Законом је предвиђено да су цркве и верске заједнице правна лица и да се правни субјективитет цркава и верских заједница стиче уписом у Регистар цркава и верских заједница који води надлежно министарство. Законом је одређено да су субјекти верске слободе традиционалне цркве и верске заједнице, конфесионалне заједнице и друге верске организације. Према Закону цркве и верске заједнице су независне су од државе и једнаке пред законом и слободне су и аутономне у одређивању свог верског идентитета. Разликовање између појединих категорија цркава и верских заједница прецизније је уређено посебним одредбама Закона. Законом је предвиђено да су традиционалне цркве и верске заједнице оне које у Србији имају вишевековни историјски континуитет и чији је правни субјективитет стечен на основу посебних закона. Остале верске организације Законом су подељене на конфесионалне и друге верске организације. Конфесионалне заједнице су све оне цркве и верске организације чији је правни статус био регулисан пријавом у складу са законима који су важили за време социјалистичке Југославије (законима из 1977.године и 1953. године). Осим традиционалних и конфесионалних, све друге верске организације су заправо новоформиране верске организације. Разликовање које Закон чини између наведених категорија цркава и верских заједница нема утицаја на њихов правни положај. Другим речима, правни положај цркава и верских заједница се по одредбама Закона о црквама и верским заједницама ни у чему не разликује. Ни у једној одредби Закона која регулише аутономију, имовину и финансирање, богослужбену делатност, образовну делатност и културну делатност цркава и верских заједница, нема разликовања у правима која оне уживају, односно нема привилегованог положаја ниједне категорије субјеката вереке слободе. Тиме је Закон о црквама и верским заједницама у потпуности усклађен са Општим коментаром бр. 22. Комитета за људска права УН према коме *чињеница да је вероисповест ... установљена као ...традиционална ... неће резултирати у било каквом умањењу уживања било ког права из Пакта, ... нити у дискриминацији против следбеника осталих религија, или лица која нису верници (став 9)*. Према томе, изложено разликовање нема за последицу разликовање у обиму права које цркве и верске заједнице уживају, нити се Закон о црквама и верским заједницама може сматрати актом којим се традиционалним црквама и верским заједницама даје предност у односу на нетрадиционалне у остваривању одређених права.

Разлике између традиционалних цркава и верских заједница, са једне, и осталих цркава и верских заједница, са друге стране, могу се у Закону уочити у погледу признавања континуитета правног субјективитета. Закон традиционалним црквама и верским заједницама признаје континуитет правног субјективитета, а самим тим постоје и разлике у поступку регистрације. Разликовање које је Законом предвиђено у поступку регистрације у првом реду је разликовање између новоформираних и постојећих цркава и верских заједница, тако да новоформиране верске организације, осим аката, односно података које у својим пријавама подносе, односно наводе, традиционалне цркве и верске заједнице (назив, адреса седишта и име, презиме и својство лица овлашћеног да представља и заступа цркву или верску заједницу) подносе и друге документе који су неопходни за регистрацију (одлуку о оснивању верске организације, статут, приказ основног верског учења, верских обреда, верских циљева и основних активности и податке о сталним изворима прихода). Иначе, поступак регистрације нових цркава и верских заједница је веома лак и једноставан. Законом о црквама и верским заједницама прописано је да поред Захтева за упис, Статута, Одлуке о оснивању, приказа основа верског учења и података о сталним изворима прихода, цркву или верску заједницу може да оснује најмање 0,001% пунолетних грађана, држављана Републике Србије или страних држављана са сталним боравком на територији Републике Србије, тако да су могућности оснивања нових цркава и верских заједница велике и остварљиве. Решења која садржи Закон либералнија су у односу на решења важећа у низу држава, укључујући и државе чланице ЕУ.¹ Разликовање у управном поступку регистрације између традиционалних цркава и верских заједница и верских организација које се тек образују је разликовање између различитих правних ситуација и стога није дискриминаторно. Са друге стране, будући да у Закону постоји недоумица у вези са признањем континуитета правног субјективитета за конфесионалне верске заједнице, Влада Републике Србије је припремила и Народној скупштини 2010. године упутила Предлог аутентичног тумачења којим се Закон о црквама и верским заједницама тумачи тако да се уписом у Регистар конфесионалним заједницама признаје континуитет са правним субјективитетом стеченим према законима који су важили у социјалистичкој Југославији. Према Предлогу аутентичног тумачења чије се усвајање очекује, конфесионалне заједнице за упис у Регистар не треба да подносе одлуку о оснивању, већ треба да доставе доказ да је њихов правни субјективитет био регулисан на основу пријаве према законима који су важили у социјалистичкој Југославији, као и изјаве верника о припадности конфесионалној заједници у броју који је потребан за оснивање верске организације, а што је надлежним државним органима веома важно као доказ њиховог континуираног деловања, јер, као што је истакнуто, надлежни

¹ У упоредном праву различити су критеријуми за регистрацију. Примера ради, у погледу броја чланова цркве или верске заједнице као услова за регистрацију наводимо следеће европске државе: Белгија 10.000 чланова, Словачка 20.000 чланова, Аустрија 16.000 чланова, Румунија 22.000 чланова, Хрватска 500 чланова, БиХ 300 чланова, Чешка Република 300 чланова, Јерменија 200 чланова, Словенија и Мађарска 100 чланова. Уз овај услов често је предвиђено и да цркве и верске заједнице дужи низ година делују као верске заједнице или удружења грађана на верској основи.

државни органи Републике Србије, осим за традиционалне цркве и верске заједнице, нису имали, а нису ни могли да имају, јасну слику о броју и основним подацима у вези са црквама и верским заједницама које су биле пријављене према законима из 1953.године и 1977.године јер су према тим законима поједине верске заједнице биле пријављене на савезном нивоу, или код општинских органа управе надлежних за унутрашње послове у другим републикама, а није постојао ни централни регистар пријављених верских заједница.

Информације о тешкоћама са којима се суочавају чланови појединих верских група у уживању слободе вероисповест, укључујући и регистрацију

Уставно гарантовање слободе вероисповести прецизније је уређено одредбама Закона о црквама и верским заједницама. Законом је предвиђено да слобода вероисповести обухвата: слободу да се има или нема, задржи или промени вероисповест или верско уверење, односно слободу веровања, слободу исповедања вере у Бога; слободу да се појединачно или у заједници са другима, јавно или приватно, испољава веровање или верско уверење учествовањем у богослужењу и обављањем верских обреда, верском поуком и наставом, неговањем и развијањем верске традиције, као и слободу да се развија и унапређује верска просвета и култура. У складу са изложеним одредбама Устава и закона, свако, индивидуално или у заједници са другима, може да има и испољава своја верска уверења, разуме се док то не нарушава права других, односно, ако није ограничено ради заштите живота и здравља људи, морала демократског друштва, слобода и права грађана зајемчених Уставом, јавне безбедности и јавног реда или ради спречавања изазивања или подстицања верске, националне или расне мржње. Такво испољавање верских уверења није нужно условљено регистрацијом цркве или верске заједнице, али се без формирања посебног правног лица које као црква, односно верска заједница бива уписано у Регистар цркава и верских заједница не могу уживати поједина специфична права у вези са слободом вероисповести која су предвиђена Законом о црквама и верским заједницама – нпр. социјална права свештеника, богослужење у јавним објектима. Тако схваћено, чланови појединих религиозних група не могу да се суоче ни са каквим тешкоћама у уживању права на слободу вероисповести. Другим речима, неформалне верске групе које нису регистроване као цркве и верске заједнице слободно испољавају своја верска уверења, а ако испуне Законом предвиђене услове, могу да се региструју као цркве или верске заједнице и да уживају сва права предвиђена Законом о црквама и верским заједницама.

Од септембра 2007. године у Регистар цркава и верских заједница уписано је укупно десет цркава и верских заједница. Реч је о следећим црквама и верским заједницама: 1. Црква Божја у Србији, 2. Хришћанска назаренска верска заједница, 3. Савез хришћанских баптистичких цркава, 4. Протестантска хришћанска заједница у Србији, 5. Христова црква браће у Србији, 6. Слободна црква Београд, 7. Јеховини сведоци – Хришћанска верска заједница, 8. Заветна црква Сион, 9. Унија реформног покрета адвентиста седмог дана и 10. Протестантска еванђеоска црква „Духовни центар“ Лесковац. Упис наведених цркава и верских заједница у Регистар цркава и верских заједница у Републици Србији указује да Закон о

црквама и верским заједницама са својим либералним решењима о оснивању цркава и верских заједница представља одговарајући правни оквир за остваривање слободе вероисповести и са њом повезане слободе удруживања. Упис у Регистар извршен је у сваком случају када је у управном поступку регистрације црква и верских заједница достављена Законом предвиђена документација. У том смислу, може да се говори о доследној примени Закона и намери Министарства вера да у примени Закона омогући да се Уставом и одговарајућим међународним инструментима гарантована слобода вероисповести у Републици Србији остварује доследно и под једнаким условима.

Међутим, поједине верске групе одбијају да поднесу Законом предвиђену документацију и сматрају да би требало да буду уписане као традиционалне цркве и верске заједнице. Министарство вера не може да мења одговарајућа законска решења и стоји на становишту да упорно одбијање наведених верских заједница да поднесу Законом тражену документацију не представља основ за тврдње да Закон дискриминише, или да неке верске заједнице имају тешкоће приликом регистрације. У случајевима црква и верских заједница које нису уписане у Регистар није било речи ни о каквој арбитрарној примени Закона од стране Министарства вера, већ о избегавању поштовања Закона од стране заинтересованих субјеката, односно о непотпуној или неразумљивој документацији која је приложена уз захтев за упис. Заинтересовани субјекти имају право да законитост коначних аката Министарства оспоравају пред судом у управном спору, тако да је питање да ли постоје икакве препреке у регистрацији у крајњој линији питање судског спора у коме се могу заштитити права и интереси странака, а о коме у Републици Србији, као и у свакој другој држави у којој се остварује владавина права, одлучују независни, непристрасни и на закону засновани судови.

Информације о примени Закона о враћању имовине црквама и верским заједницама

Према Закону о враћању имовине црквама и верским заједницама, право на враћање имовине припада црквама и верским заједницама, односно њиховим правним следбеницима, у складу са важећим актима црква и верских заједница. У складу са Законом, враћање одузете имовине заснива се на начелима једнаког правног третмана свих цркава и верских заједница, њихове аутономије воље у погледу покретања поступка, заштите правне сигурности садашњих савесних власника и трећих лица, као и на начелима хитног поступања. Законом је прописано да се одузета имовина враћа, по правилу, у натуралном облику или се накнађује у виду друге одговарајуће имовине, а тржишна новчана накнада исплаћује се само ако враћање у натуралном облику или у виду друге одговарајуће имовине није могуће. Сходно Закону, предмет враћања су непокретности које су у моменту одузимања биле у власништву цркава и верских заједница, и то: пољопривредно земљиште, шуме и шумско земљиште, грађевинско земљиште, стамбене и пословне зграде, односно идеални делови таквих зграда, станови и пословне просторије, као и покретне ствари од културног, историјског или уметничког значаја.

У Законом предвиђеном року, од 1. октобра 2006. до 30. септембра 2008. Дирекцији за реституцију поднесено је укупно 3049 захтева за враћање имовине, односно исплату накнаде или обештећења. У поступку враћања имовине, закључно са 25. јуном 2010. по поднесеним захтевима донесено је 574 одлуке, од чега је решењем (мериторно) одлучено у 391 случају, док су у 183 случаја донесени закључци. Подносиоци захтева за повраћај имовине били су Српска православна црква (укупно 1619 захтева), Римокатоличка црква (укупно 467 захтева), Јеврејска верска заједница (укупно 520 захтева), Исламска верска заједница (укупно 56 захтева), Словачка евангеличка црква а.в. (укупно 236 захтева), Евангеличка хришћанска црква а.в. (укупно 28 захтева), Реформатска хришћанска црква (укупно 25 захтева), Румунска православна црква (укупно 37 захтева), Грkokатоличка црква (Егзархат за грkokатолике – укупно 42 захтева), као и друге мање цркве и верске заједнице, док су физичка лица, иако на то немају право поднела 19 захтева.

У примени Закона, Дирекција се сусреће са одређеним проблемима који су објективне природе. Први од таквих проблема чини недостатак података о власништву цркава и верских заједница над непокретностима које треба да буду враћене у моменту њиховог одузимања, што је према Закону један од услова за повраћај имовине. Примера ради, управо се у погледу захтева Јеврејске верске заједнице може уочити велики проблем помањкања одговарајуће евиденције о власништву над имовином у моменту њеног одузимања. Наиме, према подацима земљишнокњижских судова, Јеврејска верска заједница је у свом власништву имала свега 17 ха земљишта, од чега 15 ха обрадивог, а 2 ха шумског земљишта. Према подацима катастра, Јеврејска верска заједница у свом поседу имала је само 2 ха земљишта. Јеврејска верска заједница поднела је захтеве и за 254 стамбена објекта и 61 пословни објекат, али је већина тих објеката била у власништву индивидуа који су били јеврејске националности, али не и Јеврејске верске заједнице.

Други тип проблема са којима се Дирекција суочава и који су од значаја за сагледавање примене Закона о враћању имовине црквама и верским заједницама, а нарочито за сагледавање питања повраћаја имовине Исламској заједници, чине проблеми у вези са правним следбеништвом, односно са стварном легитимацијом за подношење захтева. У том смислу, треба истаћи да је Дирекцији поднесено 59 захтева за повраћај имовине која је одузета Исламској верској заједници као ранијем власнику. Међутим, будући да у Републици Србији постоје две управљачке структуре у оквиру Исламске верске заједнице које делују под називима „Исламска верска заједница у Србији“, чије је седиште у Новом Пазару, и „Исламска верска заједница Србије“, чије је седиште у Београду и које су, тврдећи да су правни следбеници некадашње Исламске верске заједнице (која је као једно правно лице постојала у Краљевини Југославији, односно касније у ФНРЈ, СФРЈ и СР Југославији, пре издвајања Црне Горе), поднеле захтеве за повраћај истоветне имовине, Дирекција за реституцију није могла да изврши повраћај захтеване имовине без решавања претходног питања која је од те две заједнице заправо правни следбеник некадашње Исламске верске заједнице. Имајући у виду да надлежни органи Републике Србије нису желели да арбитражу у спору између две управљачке структуре Исламске верске заједнице, исказавши у том случају чврсту

приврженост међународним стандардима у области људских права садржаним, између осталог, у пракси Европског суда за људска права,² до сада ни један захтев није решаван, тако да је поступак обраде захтева за реституцију у корист ове верске заједнице заправо одложен. За одлагање обраде захтева које су обе управљачке структуре упутиле Дирекцији за реституцију заложио се и Реису-л-улема Исламске заједнице Србије Адем ефендија Зилкић својим дописом Дирекцији од 15.октобра 2009. године којим је навео да због подела у Исламској заједници, односно доказивања која је од две управљачке структуре наследница континуитета правног субјективитета из 1930.године најбољим сматра управо то решење.

(г) Информације о функционисању Канцеларије омбудсмана (Заштитника грађана), као и о њеној расподели средстава (CERD/C/SRB/1, став 26, 243); информације о свим случајевима, као и њиховим исходима, повезаним са расном дискриминацијом које је испитивао омбудсман, као и информације о Иницијалном извештају омбудсмана за 2009-2010. годину; мере које се предузимају се обезбеди јасан мандат и приоритети Повереника за заштиту равноправности да би се избегао било какав сукоб функција (CERD/C/SRB/1, став 196).

Поступајући у оквиру свјих надлежности у 2009. години и 2010. години Заштитник грађана је остварио 15.711 контаката с грађанима. Поднетих притужби је било 4.417, а окончано је 3.017 поступака који су вођени по њима. Током те две године Заштитник грађана је упутио 266 препорука од којих је спроведено 169.

У првој половини 2010. године Заштитнику грађана је одлуком Владе додељен на коришћење посебна зграда која на жалост није у функцији. До довођења овог објекта у функцију Заштитнику грађана је додељен привремени простор у којем овај орган има добре услове за рад 60 запослених.

На предлог Заштитника грађана у Буџету је издвојено 121.999.500 динара (око 1.373.000 ЕУР) за рад овог органа у 2009. години, а у 2010. години 121.645.000 динара (око 1.173.978,00 ЕУР)

По притужбама грађана Заштитник грађана је у вези с заштитом права националних мањина поступао у 2009. години 66 пута, а у 2010. години 95 пута. Дванаест притужби поднето је од националних савета националних мањина.

У истом периоду Заштитник грађана је упутио девет препоруке следећим органима: Министарству за људска и мањинска права (2), Министарству просвете (1), Служби за управљање кадровима (1), Свим органима државне управе и локалне самоуправе о потреби запошљавања припадника националних мањина на основу мера афирмативне акције, општинским органима у Прибоју (1) и Жагубици (1), Јединицама локалне самоуправе са национално мешовитим саставом становништва (1).

² Видети Европски суд за људска права, пресуда од 16. децембра 2004.

Поред тога Заштитник грађана је донео и надлежним органима упутио следећа мишљења: а) Мишљење Заштитника грађана о потреби прихватања амандмана групе народних посланика Посланичке групе мањина на Предлог закона о одређивању максималног броја запослених у локалној администрацији; б) Мишљење Заштитника грађана о потреби прихватања амандмана групе народних посланика Посланичке групе мањина на чл. 27. Предлога закона о попису становништва, домаћинства и станова 2011. године; в) Мишљење Заштитника грађана о потреби унапређивања правног положаја цркава и верских заједница и остваривања слободе вероисповести кроз унапређење прописа и њихову правилнију примену и г) Мишљење Заштитника грађана поводом тензија и испољених неприхватљивих друштвених ставова у вези са планом расељавања нехигијенских ромских насеља.

У вези с остваривањем права националних мањина прикупљени су подаци и формирана база која је основ за поступања Заштитника грађана али и интерактивну интернет комуникацију са грађанима, мањинским самоуправама, мултиетничким локалним самоуправама. База је електронски обрађена и представљена на интернет презентацији Заштитника грађана.

У 2009. години и 2010. години обављено је истраживање о праву на службену употребу језика и писама националних мањина, које је основ за остваривање равноправности грађана припадника националних мањина пред државним и другим органима. Истраживање је резултирало са пет препорука надлежним државним органима које ће бити упућене по објављивању Извештаја почетком 2011. године.

Редовни годишњи извештај заштитника грађана за 2009. годину се на енглеском налази на интернет адреси: <http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr/izvestaji/godisnji-izvestaji/884-annual-report-2009> За 2010. годину Извештај је у припреми и биће предат Народnoj скупштини до 15. марта у Закону предвиђеном року, објављен у Службеном гласнику и на српском, енглеском и језицима националних мањина објављен на интернет страници Заштитника грађана.

Разграничење надлежности између Заштитника грађана и Повереника за заштиту равноправности није установљено у формално-правном смислу већ се одвија у духу добре сарадње два органа и раздвајању надлежности по природи права, односно Заштитник грађана сваку притужбу која се односи на нарушавање равноправности усмерава ка Поверенику за заштиту равноправности. По истој притужби Заштитник грађана поступа тек уколико грађанин по окончању поступка пред Повереником за заштиту равноправности није остварио право које је било предмет притужбе. Поред тога што не постоји формално-правно разграничење надлежности изван проблем представља и то што Заштитник грађана према Закону не може директно да проследи притужбу грађана Поверенику већ је одбацује због ненадлежности и поучава грађанина о поступку који може водити на основу Закона о забрани дискриминације.

(d) Мере које се предузимају против расистичке реторике у званичним изјавама, као и за забрану, у пракси, јавних манифестација говора мржње и нетрпељивости од стране политичара.

У кривичном праву Републике Србије не постоји кривично дело „говор мржње“, већ следећа кривична дела: повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности (члан 174. КЗ), изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (члан 317. КЗ) и расна и друга дискриминација (члан 387КЗ).

Власти Републике Србије, свесне потребе да се кривична дела говора мржње морају јасније дефинисати и строже кажњавати, у Закону о изменама и допунама Кривичног законика, који је усвојен 31. августа 2009. године, побољшале су и прецизирале члан 174. (повреда угледа због расне, верске, националне или друге припадности), на тај начин што ће од сада онај ко јавно изложи порузи лице или групу због припадности одређеној раси, боји коже, вери, националности, због етничког порекла или другог личног својства, бити кажњен новчаном казном или затвором до годину дана. Осим тога, члан 387 Кривичног законика (расна и друга дискриминација), допуњен је са два нова става. Према првом, ко шири или на други начин учини јавно доступним текстове, слике или свако друго представљање идеја или теорија које заговарају или подстрекавају мржњу, дискриминацију или насиље, против било којег лица или групе лица, заснованих на раси, боји коже, верској припадности, националности, етничком пореклу или неком другом личном својству, казниће се затвором од три месеца до три године. Према другом, ко јавно прети да ће, против лица или групе лица због припадности одређеној раси, боји коже, вери, националности, етничком пореклу или због неког другог личног својства, извршити кривично дело за које је запређена казна затвора већа од четири године затвора, казниће се затвором од три месеца до три године.

У складу са увођењем строже казнене политике овим изменама Кривичног законика у члану 138. став 3. (угрожавање сигурности) прописано је да ко угрози сигурност лицу (претњом да ће напасти на живот или тело тог лица или њему блиског лица) које обавља послове од јавног значаја у области информисања казниће се затвором од једне до осам година

Термин „говор мржње“ јасно је изражен и садржан у одредбама Закона о јавном информисању, чији члан 38. носи наслов „говор мржње“, а чланом 39. истог закона прописана је могућност подношења „тужбе због повреде забране говора мржње“, којом се може захтевати забрана поновног објављивања информације.

На основу одредби Закона о јавном информисању, забрањено је објављивање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања некој раси, вери, нацији, етничкој групи, полу или због њихове сексуалне опредељености, без обзира на то да ли је објављивањем учињено кривично дело.

Лице на које се као припадника групе лично односи информација има право да поднесе тужбу суду против аутора информације и против одговорног уредника јавног гласила у коме је информација објављена, којом може да захтева забрану њеног поновног објављивања и објављивања пресуде на трошак тужених. Против аутора и одговорног уредника тужбу може поднети и свако правно лице чији је циљ заштита слобода и права човека и грађанина, као и организација чији је циљ заштита интереса релевантних група.

Дневни лист „Глас јавности“ објавио је у рубрици Економија 16. марта 2006. године оглас под називом „Бојкот“. Поводом објављеног текста, „Иницијатива младих за људска права“ из Београда поднела је Првом Општинском суду у Београду тужбу ради забране говора мржње на основу члана 38. и 39. Закона о јавном информисању.

Први Општински суд у Београду донео је 15. септембра 2008. године пресуду којом се усваја тужба „Иницијативе младих за људска права“. Пресудом је утврђено да текст огласа представља говор мржње и истовремено се забрањује поновно објављивање овог или сличних текстова који садрже идеје, информације или мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против других нација и који представљају говор мржње. Уредник Гласа јавности обавезан је да без накнаде објави пресуду у целости и без коментара. Пресуду Првог Општинског суда је 1. априла 2009. године потврдио Окружни суд у Београду, чиме је постала правноснажна и извршна. „Глас јавности“ је у јуну 2009. године првостепену пресуду објавио у целости.

Оваквом судском одлуком први пут је препозната потреба да се говор мржње санкционише у складу са Законом о јавном информисању. Тиме је започето стварање судске праксе у којој се текстови који представљају говор мржње санкционишу.

У интернет издању часописа за политичку теорију и друштвена истраживања „Нова српска политичка мисао“, у рубрици Политички живот 27. априла 2009. године објављен је текст под насловом „Очеви, оци и маћехе Србије“, аутора Зорана Грбића. Тужбом се од суда захтева да утврди да је објављени текст говор мржње, као и да наложи његово уклањање са интернет странице и забрани свако даље објављивање овог или сличних текстова којима се подстиче на мржњу и дискриминацију. Поступак по тужби „Иницијативе младих за људска права“ против часописа „Нова српска политичка мисао“ и даље је у току.

Републичка радиодифузна агенција је основана Законом о радиодифузији као независна организација која врши јавна овлашћења, са циљем обезбеђивања услова за ефикасно спровођење и унапређивање утврђене радиодифузне политике у Републици Србији на начин примерен демократском друштву.

У складу са Законом о радиодифузији Агенција је надлежна да врши надзор над применом Закона, издаје дозволе за емитовање програма на основу Плана

расподеле радиофреквенција, прописује правила која су обавезујућа за емитере, надзире рад емитера, обавља послове у области радиодифузије с циљем заштите малолетника, примене прописа о ауторским и сродним правима и спречавање емитовања програма који садрже информације којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања одређеној раси, вери, нацији, етничкој групи или полу. Поред тога Агенција је надлежна да одлучује о представкама физичких и правних лица и о приговорима емитера у вези са радом других емитера.

Пројекат „Говор мржње у медијима” Омладинског центра ЦК13, Алтернативне културне организације – АКО и Центра за социјална истраживања покренут је са циљем истраживања феномена говора мржње и његовог места у јавном дискурсу, пре свега у медијима, као друштвеном фактору од највећег утицаја на расположење и понашање јавности. Кроз серију трибина одржаних током прве половине децембра 2008. године у Омладинском центру ЦК13, као и кроз индивидуални истраживачки рад, група аутора, новинара, лингвиста и историчара покушала је да дефинише појам говора мржње, да анализира његове манифестације у току 1990-их година, као и да сагледа његове појавне облике на медијској сцени након демократских промена у Републици Србији 2000. године. Основна идеја пројекта, који од самог почетка није поседовао велике претензије, била је да се покуша дефинисати и осветлити овај проблем из угла различитих стручњака, али пре свега новинара и публициста, као главних актера медијске сцене и, у многоме, креатора расположења јавности.

(ђ) Информације о томе да ли су неке посебне мере у складу са Чланом 2, Став 2. Конвенције усвојене с циљем да се припадницима угрожених група омогући равноправно уживање права која Конвенција штити.

Акционим планом за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности 2010-2015. предвиђене су посебне мере нарочито у области економског положаја жена, као на пример: подстицање запошљавања женског предузетништва и самозапошљавања и јачање капацитета свих актера у привреди и друштву за отклањање родне дискриминације и боље коришћење женских ресурса.

Министарство рада и социјалне политике поднело је децембра месеца 2010. године Народној скупштини Предлог закона о социјалној заштити у коме се посебна пажња посвећује забрани дискриминације.

У складу са Предлогом закона забрањена је непосредна и посредна дискриминација корисника социјалне заштите по основу расе, пола, старости,

националне припадности, социјалног порекла, сексуалне оријентације, вероисповести, политичког, синдикалног или другог опредељења, имовног стања, културе, језика, инвалидитета, природе социјалне искључености или другог личног својства.

Такође, у Правилнику о организацији, нормативима и стандардима рада центра за социјални рад постоји посебан одељак који се односи на заштиту од дискриминације:

- Центар за социјални рад је дужан да заступа интересе и права корисника и да обезбеди једнак приступ услугама за које је надлежан свим грађанима, независно од етничких, културних, верских, родних или социо-економских разлика, инвалидитета и сексуалне оријентације.

- У раду са корисницима, непосредно или преко уговора са другим службама, центар неће: ограничити особу на било који начин у коришћењу услуга, информација, помоћи и правне заштите које пружа центар за социјални рад; односити се на другачији начин према особи у одређивању да ли испуњава критеријуме за коришћење услуге или права; ограничити било ког појединца у могућности да учествује у програмима центра, или му омогућити да учествује на другачији начин него другим особама; онемогућити или ограничити могућност да било који појединац учествује у раду група, комисија и саветодавних одбора који су саставни део рада центра за социјални рад.

- Неће се сматрати дискриминацијом активности центра којима се отклања или поправља неповољан положај појединих група корисника или пружају услуге везане за специфичан начин задовољавања потреба.

У складу са Законом о основама система образовања и васпитања министар просвете, министар здравља и министар рада и социјалне политике споразумно су прописали Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику. Тај правилник пружа могућност искључиво индивидуализованог приступа заснованог на једнаким могућностима у сагледавању потреба детета и ученика, са циљем: пружања одговарајуће подршке, а ради достизања свеукупне друштвене укључености, кроз приступ правима, услугама и ресурсима у локалној заједници. Додатна подршка обезбеђује се без дискриминације по било ком основу сваком детету, односно ученику из друштвено осетљивих група, коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета, тешкоћа у учењу и других разлога потребна додатна подршка у образовању, здравству или социјалној заштити. Додатна подршка подразумева услуге које се пружају у оквиру система, образовања, социјалне и здравствене заштите. Односи се на права и услуге које детету обезбеђују превазилажење друштвених, физичких и осталих препрека ка несметаном обављању свакодневних животних активности од значаја за укључивање у живот у заједници, образовни процес, као и даљи развој и напредовање.

2. Интеграција националних мањина (чланови 2, 4, 5. и 7.)

а) Информације о примени Чланова 76 до 80 Устава, који гарантују “забрану дискриминације према националним мањинама, равноправност у обављању јавних послова, забрану насилне асимилације, право на очување специфичности, право на удруживање и сарадњу са сународницима” и информације о случајевима наводне скривене дискриминације и покушаја асимилације које су претрпели припадници буњевачке националне мањине, као и о резултатима свих управних или судских поступака који су уследили (CERD/C/SRB/1, став 68).

Забрана насилне асимилације

Правни систем Републике Србије садржи читав низ норми које изричито забрањују, односно спречавају било какве мере и активности које нису засноване на слободној вољи, а имају за циљ асимилацију мањина. Устав Републике Србије забрањује насилну асимилацију припадника националне мањине и предузимање мера које би проузроковале вештачко мењање националног састава становништва на подручјима где припадници националних мањина живе традиционално и у значајном броју.

Законом о заштити права и слобода националних мањина изричито је прописано да се забрањује свака радња и мера насилне асимилације припадника националних мањина. На тај начин, Законом је забрањена сваку меру насилне асимилације мањина, без обзира од кога она долазила (од државних органа или других субјеката).. Законом се прописује заштита права које су мањине стекле до његовог ступања на снагу, забрањује предузимање мера које мењају однос становништва у областима насељеним националним мањинама и отежавају уживање и остваривање права припадника националних мањина.

Законодавство Републике Србије садржи и низ казnenих одредби којима се санкционишу ситуације које воде или би могле да воде присилној асимилацији мањина. Кривичним закоником је прописано да су кривична дела, са запрећеним казнама затвора, ускраћивање или ограничавање употребе матерњег језика и писма припадницима националних мањина. Изложене одредбе су од посебне важности ако се има у виду да онемогућавање слободне употребе матерњег језика представља најбржи увод у асимилацију.

Право на очување специфичности

Употреба симбола

Национални симболи, знамења и празници су посебан вид традиције и културног наслеђа националних мањина који је у Републици Србији правно заштићен. Полазећи од схватања да могућност истицања националних симбола не само да доприноси очувању националног идентитета, већ и осећају истинске слободе и равноправности, Уставом је утврђено да Република Србија признаје и јамчи право националних мањина на употребу националних симбола. Употреба националних симбола је прецизније уређена Законом о заштити права и слобода националних мањина, који утврђује да припадници националних мањина имају право избора и употребе националних симбола и знамења. Закон о националним саветима националних мањина прописује да национални савет утврђује предлоге националних симбола, знамења и празника националне мањине. Уредбом о Савету Републике Србије за националне мањине утврђено је да то тело, између осталог, потврђује симболе, знамења и празнике националних мањина на предлог националних савета националних мањина. До сада је Савет Републике Србије за националне мањине потврдио симболе бошњачке, буњевачке, бугарске, влашке, мађарске, македонске, немачке, румунске, русинске, словачке, украјинске и хрватске националне мањине.

Веома либерално решење које је садржано у Закону о заштити права и слобода националних мањина је и да се симболи и знамења националних мањина могу службено истицати током државних празника и празника националне мањине на зградама и у просторијама локалних органа и организација са јавним овлашћењима на подручјима на којима је језик националне мањине у службеној употреби, али да се уз знамења и симболе националне мањине, при службеној употреби, обавезно истичу знамења и симболи Републике Србије.

Употреба језика и писма

Прописима Републике Србије утврђено је право припадника националних мањина на слободну употребу језика и писма, приватно и јавно, усмено и писмено. На територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби. У равноправној службеној употреби у одређеним јединицама локалне самоуправе су следећи језици: у 3 јединице локалне самоуправе албански језик; у 4 јединице локалне самоуправе босански језик; у 2 јединице локалне самоуправе и једној месној заједници или насељеном месту бугарски језик; у 28 јединица локалне самоуправе и 7 месних заједница или насељених места мађарски језик; у 2 месне заједнице или насељена места македонски језик; у 9 јединица локалних самоуправа и једној месној заједници или насељеном месту румунски језик; у 5 јединица локалне самоуправе и једној месној заједници или насељеном месту русински језик; у 10 јединица локалне самоуправе и 3 месне заједнице или насељена

места словачки језик; у једној јединици локалне самоуправе и 4 месне заједнице или насељена места хрватски језик и у једној јединици локалне самоуправе чешки језик.

Коришћење имена и презимена на свом језику

Уставом Републике Србије утврђено је да припадници националних мањина имају право да на свом језику користе своје име и презиме. Породични закон утврђује да родитељи имају право да се име детета упише у матичну књигу рођених и на матерњем језику и писму једног или оба родитеља. Према Закону о заштити права и слобода националних мањина, припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника националне мањине.

Законом о матичним књигама уређено је питање уписа личног имена припадника националне мањине у матичне књиге, као основне службене евиденције о личном стању грађана. Изводи из матичних књига издају се на основу података садржаних у изворнику матичне књиге, односно садрже последње податке који су уписани у матичну књигу до времена издавања извода, па и податак о личном имену. Законом је утврђено да се лично име детета, родитеља, супружника и умрлог уписује на српском језику, ћириличким писмом, а припадници националне мањине имају право на упис личног имена према језику и правопису припадника националне мањине, што не искључује паралелан упис личног имена и на српском језику, ћириличким писмом. На основу тог закона донети су подзаконски акти неопходни за његово спровођење. Између осталог, донето је Упутство о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига којим се прописује начин издавања извода из матичних књига и обрасци извода из матичних књига. С тим у вези, посебно се указује да се по први пут уређује изглед и садржина образаца извода из матичних књига на мањинском језику и писму.

Традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографских ознака

Уставом Републике Србије је утврђено да у срединама где припадници националних мањина чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом мањинском језику.

Законом о службеној употреби језика и писама прописано је да на подручјима на којима су у службеној употреби и мањински језици, називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују се и на мањинским језицима.

Законом о заштити права и слобода националних мањина одређено је да се на територији јединице локалне самоуправе где је мањински језик у службеној употреби, имена органа који врше јавна овлашћења, називи јединица локалне

самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними исписују и на мањинском језику, према њеној традицији и правопису.

Законом о националним саветима националних мањина уређено је да традиционалне називе јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на свом језику, ако је на подручју јединице локалне самоуправе или насељеног места тај језик у службеној употреби утврђује национални савет. Традиционални називи које је утврдио национални савет постају називи у службеној употреби, поред назива на српском језику и објављују се у „Службеном гласнику Републике Србије”, односно у „Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине”, ако је седиште националног савета на територији АП Војводине.

Традиционални називи градова, општина и насељених места на мањинским језицима утврђени су на албанском, босанском, мађарском, румунском, русинском, словачком и хрватском језику и објављени су у „Службеном гласнику Републике Србије, односно „Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине”.

Право на сарадњу са сународницима

Уставом Републике Србије загарантовано је право припадницима националних мањина на несметане везе и сарадњу са сународницима изван територије Републике Србије.

Законом о заштити права и слобода националних мањина прописано је да припадници националних мањина имају право да слободно заснивају и одржавају мирољубиве односе унутар Републике Србије и ван њених граница с лицима која законито бораве у другим државама, посебно са онима са којима имају заједнички етнички, културни, језички и верски идентитет или заједничко културно наслеђе, а држава може предвидети олакшице у циљу остваривања овог права.

Сарадња припадника мањина са лицима која законито бораве у другим државама, а имају исти етнички, културни, језички или верски идентитет се остварује и посредством културно-просветних удружења припадника мањина. Веома разгранате међународне контакте и сарадњу са сународницима у свету имају национални савети националних мањина и матице националних мањина.

Законом о националним саветима националних мањина прописано је да национални савет, у складу са законом, сарађује са међународним и регионалним организацијама, са државним органима, организацијама и установама у матичним

државама, као и са националним саветима или сличним телима националних мањина у другим државама. Представници националног савета учествују у раду мешовитих међудржавних тела чији је задатак да надзиру спровођење билатералних међудржавних споразума о заштити права одређене националне мањине.

Буњевци

Уставом и законима Републике Србије забрањена је свака радња или мера насилне асимилације националних мањина, као и дискриминација националних мањина и њихових припадника на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика.

Законом о заштити права и слобода националних мањина прописано је да се националном мањином може сматрати свака група држављана која је по бројности довољно репрезентативна, иако представља мањину, која припада некој од група становништва које су у дуготрајној и чврстој вези са територијом државе, која поседује обележја као што су језик, култура, национална или етничка припадност, порекло или вероисповест по којима се разликује од већине становништва и чији се припадници одликују бригом да заједно одржавају свој заједнички идентитет, укључујући културу, традицију језик или религију.

Лица који имају буњевачки национални идентитет испољила су бригу да заједно одржавају свој заједнички идентитет, не само изјашњавањем у великом броју на попису становништва, већ и кроз оснивање великог броја културних, политичких и уметничких организација, као и кроз процес избора националног савета буњевачке националне мањине који је носилац културне аутономије буњевачке националне заједнице, чиме је постало неспорно да су Буњевци у Републици Србији посебна национална мањина и да су органи јавне власти, на свим нивоима њеног организовања, у обавези да их уважавају као посебну националну мањину. Сви органи јавне власти, али и сви грађани Републике Србије дужни су да поштују Устав и законе Републике Србије, у којима је, између осталог, забрањена насилна асимилација и дискриминација припадника националних мањина.

Имајући у виду напред изложено, а посебно чињеницу да је буњевачка национална мањина изабрала свој национални савет, држава је признала самобитност ове националне мањине и омогућила им да, преко изабраних представника у Савету, активно раде на очувању националног идентитета.

Припадници буњевачке националне мањине остварују у пракси право на образовање, службену употребу језика и писма и информисање на матерњем језику, и развијање културне посебности и очување националног идентитета.

Национални савет буњевачке националне мањине из буџета Републике Србије и буџета АП Војводине добија финансијска средства за своје активности

пропорционално броју припадника мањине према резултатима последњег пописа становништва. За рад Савета је 2010. године из буџета Републике Србије издвојено 7.194.042 динара (око 71.940 ЕУР), а из буџета АП Војводине 2.034.500 динара (20.345 ЕУР).

Буњевачки говор није у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе зато што није још стандардизован. Према информацијама добијеним од националног савета буњевачке националне мањине, процес стандардизације је у току, а озбиљније је започет 2009. године реализацијом пројекта израде граматике буњевачког језика, у који су укључени, поред Националног савета и Филозофски факултет у Новом Саду и Балканолошки институти САНУ из Београда. Након извршених теренских истраживања буњевачког говора у Суботици, Сомбору и околини ова два града, која Буњевци сматрају својим културним и историјским центром, прикупљена је велика документарна грађа. Предвиђено је да пројекат буде завршен 2012. године, након чега би уследила израда граматике и правописа буњевачког језика, а затим и ратификација буњевачког језика као стандардног језика буњевачке националне мањине.

На територији АП Војводине, у две локалне самоуправе, Суботици и Сомбору, има укупно 87 деце предшколског узраста буњевачке националности. Од тог броја, за 83 детета предшколски васпитно-образовни рад организован је на српском језику, за 2 детета на хрватском и за 2 детета двојезично, на српском и мађарском језику. У основним и средњим школама не изводи се целокупна настава на буњевачком говору. У основним школама у Суботици, а од школске 2009/2010. године и у једној основној школи у Сомбору, изучава се предмет Буњевачки говор с елементима националне културе. Доња табела садржи број ученика који изучава тај предмет.

Школска година	Број локалних самоуправа	Број школа	Број ученика
2007/2008	1	9	81
2008/2009	1	10	138
2009/2010	2	12	171

Буњевачки говор у сфери јавног информисања у Републици Србији заступљен је у радио програму. Поред емитовања програма у оквиру Јавног радиодифузног сервиса Војводине, на Радио Новом Саду, на буњевачком се емитују и полчасовни програм, једанпут недељно, на Радију Тренд из Бачке Тополе, Радију Суботици и Радију Сомбор. На конкурс за суфинансирање пројекта/програма у области јавног информисања на мањинским језицима, Министарство културе – Сектор за медије доделило је 2007. године 257.000,00 динара (око 3.233 ЕУР) за радио емисију *Буњевачка рич*. Национални савет буњевачке националне мањине оснивач је Новинско издавачке установе „Буњевачки информативни центар” у Суботици, која издаје информативно-политички месечник буњевачке националне мањине *Буњевачке новине* и дечији подлистак *Тандрчак*, који се пишу на штокавско икавском дијалекту, односно говору, док се језик не стандардизује. Покрајински

секретаријат за информације АП Војводине финансијски даје подршку излажењу ових штампаних медија, а податке о субвенцијама садржи доња табела.

Лист	Субвенција
Буњевачке новине	14.634.000,00
Тандрчак	4.549.000,00

Додељена средства Министарства културе за пројекте/програме који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина у области издавачке делатности

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
Буњевачка матица, Суботица	<i>Дида, приповидај ми</i>	80.000,00
НИУ Буњевачки информативни центар, Суботица	Књига за децу <i>Тандрчак и његово благо 2</i>	150.000,00

Додељена средства Покрајинског секретаријата за културу АП Војводине за објављивања књига на буњевачком

Издавач	Аутор и наслов издња	Одобрена средства
Матица српска, Нови Сад	Драгољуб Петровић, <i>Речник бачких Буњеваца</i>	40.000,00
Буњевачка матица, Суботица	Група аутора, <i>Липота наших ричи</i> Тамара Баић, <i>Музичка баштина Буњеваца</i>	35.000,00 50.000,00
НИУ Буњевачки информативни центар, Суботица	Габријела Диклић, <i>Снаш Ката на мргињу</i> Марија Хорват, <i>Промаја кроз пенцере времена</i> Саша Марковић, <i>Политичка историја Буњеваца 1918-1941</i>	50.000,00 34.000,00 20.000,00

Културне манифестације припадника буњевачке националне мањине суфинансирају се на основу конкурса из републичког и покрајинског буџета. Примере таквог финансирања садрже доње табеле:

Додељена средства Министарства културе за пројекте/програме који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина за одржавање културних манифестација у вези са буњевачким

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
УГ „Буњевачко коло“, Сомбор	Дужионица 2007, 2008	270.000,00
КУД „Буњевка“, Суботица	9, 10 и 11. фестивал буњевачког народног стваралаштва	310.000,00
Буњевачка матица, Суботица	„Буњевачка липа рич“, 1. и 2. смотра књижевног стваралаштва маладих на буњевачком	100.000,00

**Додељена средства Покрајинског секретаријата за културу АП Војводине
за одржавање културних манифестација у вези са буњевачким**

Место	Корисник	Намена	Износ
Сомбор	Удружење грађања „Буњевачко коло“	Дужијанца 2007. и 2008.	250.000,00
Суботица	КУД „Буњевка“	9,10. и 11. фестивал буњевачког народног стваралаштва	245.000,00
Суботица	Буњевачка матица	Вечери уторком	45.000,00

(б) Ажуриране информације о напретку који је остварен конкретним мерама ради постизања пуне равноправности припадника националних мањина у Прешевској долини, Бујановцу и Медвеђи (CERD/C/SRB/1, ставови 55-60; основни документ став 285); мере предузете за решавање ситуације Албанаца и Бошњака и њихово уживање де факто равноправности.

Координационо тело Владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа

Буџет Координационог тела владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа у 2011. години износи 420.276.000,00 динара (3.972,000 ЕУР). Из буџета Координационо тело определило је средства за инфраструктурне пројекте, изградњу и реконструкцију путева и објеката и сличне пројекте у ове три општине . Укупна средства опредељена за трансфере општинама износе 253.000.000,00 динара (2.391,000 ЕУР). Током 2010. године у ове пројекте уложено је 229.278.000,00 динара (2.384,000 ЕУР).

У складу са постављеним циљевима, Координационо тело интензивно ради на стварању услова за интеграцију становништва ових општина. Питање образовања препознато је као једно од акутних питања на којима је неопходно радити. Како би се обезбедили услови за високо образовање свих младих који желе да студирају на југу Србије, у октобру 2009. године на иницијативу Координационог тела у Медвеђи су отворена одељења Економског и Правног факултета нишког универзитета. Тиме су се створили услови да студенти са југа Србије студирају на

свом матерњем језику. Отварање високошколских установа у Медвеђи са наставом на српском и албанском језику је један од кључних предуслова за интеграцију Албанаца у друштвене токове Републике Србије. За студенте албанске националности који су уписали другу годину Економског и Правног факултета нишког универзитета одељења у Медвеђи, Координационо тело је у 2010. години обезбедило уџбенике на њиховом матерњем језику.

Координационо тело је, у сарадњи са УСАИД-ом, за студенте прве године ових факултета обезбедило уџбенике. Након тога Координационо тело преузело је обавезу да преводи и обезбеди неопходне уџбенике неопходне за студирање на одељењима Економског и Правног факултета нишког универзитета па су у 2010. години обезбеђени уџбеници за другу годину студија, а у 2011. години биће преведени уџбеници за трећу годину.

Координационо тело наставило је да ради на решавању питања високог образовања на југу Србије, и у јулу 2010. године формирана је Посебна радна група за обезбеђивање услова за отварање високошколских установа у Прешеву и Бујановцу. Задатак овог тела је да утврди могућности за отварање високошколских јединица на југу Србије. Посебну радну групу чине представници Министарства просвете, Координационог тела, Националног савета Албанаца, домаћи експерт за питања високог образовања и саветник Високог комесара за националне мањине при ОЕБС-у. Препорука Посебне радне групе је да се 2011. године у Бујановцу отвори одељење Економског факултета Универзитета у Нишу. Ова установа биће отворена за грађане свих националности.

У циљу оснаживања цивилног друштва и њихових иницијатива које стреме побољшању различитих аспеката живота, Координационо тело расписује конкурсе за доделу средстава. Током 2010. године Координационо тело расписало је конкурсе за финансирање пројеката цивилног друштва, за пружање помоћи социјално најугроженијим категоријама и за медије. Координационо тело у 2010. години одобрило 14.335.305,10 динара (149.000 ЕУР) за пројекте цивилног друштва, 3.615.260,10 (37.590 ЕУР) за услуге информисања и 11.974.505,85 динара (124.505 ЕУР) за програме унапређења социјалних и мањинских права и посебности. За пројекте удружењима грађана, услуге информисања и помоћ најугроженијим категоријама становништва, Координационо тело је у 2011. години определило 25.000.000,00 динара (236.262 ЕУР).

Буџет Координационог тела у 2011. години предвиђа 26.175.000,00 динара (око 247.366 ЕУР) за програме унапређења социјалних и мањинских права који укључују пројекте из области културе, стипендије за ученике и студенте, куповину школског прибора за ученике првих разреда основне школе и помоћ осетљивим категоријама становништва.

Од 2009. године Координационо тело додељује социјалне стипендије ученицима средњих школа из општина Прешево, Бујановац и Медвеђа. Приоритет приликом доделе стипендија имају су деца без родитељског старања, а приликом доделе

стипендија један од критеријума је и социјални положај родитеља и/или старатеља и о успех у претходној школској години. У школској 2009./2010. години стипендирано 149, а 2010/2011. године 206 ученика.

За ђаке прваке из општина Прешево, Бујановац и Мевдеђа Координационо тело је у 2009. години поделило 1300, а у 2010. години 1200 торби са школским прибором.

Координационо тело подржало је рад омладинског центра „Ти и ја смо ми“ из Бујановца, који окупља средњошколце албанске, ромске и српске националности из Бујановца и Прешева. Млади из центра до сада су направили две мултиетничке представе које су приказиване у Београду, Бујановцу, Војводини и Љубљани. Рад на другој мултиетничкој представи подржао је и Покрајински секретаријат за културу АП Војводина, а средњошколци из Бујановца и Прешева имали су прилике да сарађују и да се друже са својим вршњацима из Кикинде.

У сарадњи са републичким институцијама, Координационо тело је омогућило отварање 62 нова радна места на царини, у пореској управи и инспекцијским органима, што је велики корак у интеграцији мањинских заједница на југу Србије.

У сарадњи са Заштитником грађана, Координационо тело подржало је отварање ове канцеларије у Прешеву, Бујановцу и Медвеђи.

Координационо тело подржало је формирање Националног савета Албанаца који се бави питањима језика, информисања, образовања и културе ове националне заједнице. Успостављена је сарадња између Националног савета Албанаца и Координационог тела првенствено на решавању питања у образовању.

Споразум о мултиетничкој власти у Бујановцу потписан је 2010. године. Споразум је још један основ за решавање животних питања, Албанаца, Рома и Срба у Бујановцу. Споразум о стварању мултиетничке власти у Бујановцу потписали су председник Координационог тела владе Републике Србије за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа министар за државну управу и локалну самоуправу, председник општине Бујановац, председник Партије за демократско деловање, председник Партије за демократски прогрес, председник Демократске уније Албанаца, повереник Демократске странке – коалиција „За европску Србију Борис Тадић“ и представник групе грађана „др. Стојанча Арсић и др. Миодраг Милковић“. Према овом споразуму власт у општини Бујановац чиниће поред досадашње три албанске, две српске странке и једна група грађана. Власт у Бујановцу чиниће Партија за демократско деловање која има 13 одборника, Покрет за демократски прогрес са 6 одборника, Демократска унија Албанаца са три одборника. Три одборника има и коалиција „За европску Србију Борис Тадић“ (два ДС и један Г 17 +) као и група грађана „др. Стојанча Арсић и др. Миодраг Милковић“. Документом је предвиђено да српске партије добију место помоћника председника општине, заменика председника скупштине општине једног начелника општинске управе, четири члана Општинског већа директора апотеке, библиотеке и место заменика директора дома здравља.

Бошњаци

Према подацима из школске 2009/2010. године, за припаднике бошњачке националне мањине предшколско образовање организовано је у три јединице локалне самоуправе, за 2.250 деце у 96 група, а васпитно-образовни рад се одвија двојезично, на босанском и српском језику.

За припаднике бошњачке националне мањине у основним школама је организовано изучавање предмета Босански језик са елементима националне културе, који је у школској 2009/2010. години похађало 10.682 ученика у 356 одељења, у 4 јединице локалне самоуправе.

У Новом Пазару ради средња верска школа исламске вероисповести, Медреса „Гази Иса-бег“. Комплетна настава се одвија на босанском језику.

Босански језик изучава се у оквиру две високошколске установе у Новом Пазару: на Државном универзитету, Департман за филозофско-филолошке науке (у оквиру Одељења за српски језик и књижевност постоји могућност изучавања босанског језика као изборног предмета) и на Универзитету у Новом Пазару, на смеру наставник српског/босанског језика, могуће је изучавање босанског језика као изборног предмета.

Број студената Државног факултета Департман за филозофско-филолошке студије у Новом Пазару

Школска година	Број студената
2007/2008	40
2008/2009	40
2009/2010	40

Број студента Универзитета у Новом Пазару, смер наставник српског/босанског језика

Школска година	Број студената
2007/2008	8
2008/2009	31
2009/2010	30

Босански језик и писмо је у службеној употреби у 4 јединице локалне самоуправе: граду Новом Пазару и општинама Пријепоље, Сјеница и Тужина.

Босански језик је у службеној употреби у Основном суду у Новом Пазару и Основном суду у Пријепољу, Вишем суду у Новом Пазару и Вишем суду у Ужицу и Одељењу Управног суда у Крагујевцу.

Министарство културе - Сектор за медије расписује годишњи конкурс за суфинансирање пројеката/програма у области јавног информисања. Презентујемо податке о суфинансирању редовног емитовања радио и телевизијског програма на босанском језику на основу конкурса, доделом средстава из републичког буџета

оним радио и телевизијским станицама које емитују програм на босанском језику, као и податке о мерама охрабривања производње и дистрибуције аудио или аудиовизуелних радова на босанском језику.

Емитер	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Емитовање само на босанском језику – остали емитери	
Бошњачки радио, Тутин	У 2009. Министарство културе доделило је 540.000 динара за дневник радија.

Емитер	Мере охрабривања или олакшавања емитовања програма
Вишејезично емитовање програма – јавна предузећа	
Регионална ТВ Нови Пазар, Нови Пазар	У 2008. години Министарство културе доделило је 1.000.000 динара за серијал <i>Споменици културе санџачких Бошњака</i> .
Емитовање само на босанском језику – јавна предузећа емитери	
ТВ Тутин, Тутин	У 2008. години Министарство културе доделило је 1.000.000 динара за репортажне записе <i>Њедра пуна завичаја</i> .
Вишејезично емитовање програма – остали емитери	
ТВ Форум, Пријепоље	У 2009. години Министарство културе доделило је 636.000 динара за емисију <i>Путевима бошњачке културе</i> .

Институција	Корисник	Намена/емисија	Додељена средства
Министарство културе – Сектор за медије	Национални савет бошњачке националне мањине, Нови Пазар	Интернет презентација	440.000,00

На основу конкурса за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина, Министарство културе подржало је извођење следећих позоришних представа на босанском језику:

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
Регионално позориште, Нови Пазар	Позоришна представа <i>Жуте дуње и лимуни</i>	240.000,00
Аматерско позориште Сјеница и Национални савет бошњачке	Позоришна представа <i>Рамиза</i>	150.000,00

националне мањине, Нови Пазар		
-------------------------------	--	--

Центар за бошњачке студије из Тутина је највећи издавач књига на босанском језику. Осим издавања уџбеника за предмет Босански језик са елементима националне културе за основне школе, овај издавач издаје годишње две књиге на босанском језику. За пројекат издавања књиге „Пјесме од бехара” Министарство културе је на основу конкурса за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина Центру за бошњачке студије доделило 50.000 динара (500 ЕУР).

На основу конкурса за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју и презентацији уметности и културе националних мањина, Министарство културе подржало је културне манифестације бошњачке националне мањине.

Корисник	Пројекат	Одобрена средства
Национални савет бошњачке националне мањине, Нови Пазар	Фестивал санџачке севдалинке ФЕСС 2007	1.960.000,00
	Смотра бошњачких народних игара СБОНИ	1.500.000,00
	Санџачки књижевни сусрети САКС 2007	950.000,00
	Бајрамске свечаности 2008	500.000,00

Државни органи су током 2009. године издвојили значајна средства за пројекте и програме који својим квалитетом доприносе развоју културе и уметности бошњачке националне мањине, финансирање рада и активности Националног савета бошњачке националне мањине, као и за пројекте унапређења верске културе, верских слобода и толеранције, верског образовања и помоћи за градњу, одржавање, хитне санације и реконструкцију храмова у неразвијеним подручјима.

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

СРЕДСТАВА ДОДЕЉЕНА ЗА ПРОЈЕКТЕ/ПРОГРАМЕ У ОБЛАСТИ ИНФОРМИСАЊА НА ЈЕЗИЦИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА
--

Језик	Конкурси	Годишње дотације за издавање новина на мањинском језику	Укупно
Босански језик	1.651.900,00	5.573.334,00	7.225.234,00

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

СУФИНАНСИРАЊЕ ПРОЈЕКТА/ПРОГРАМА КОЈИ СВОЈИМ КВАЛИТЕТОМ ДОПРИНОСЕ РАЗВОЈУ КУЛТУРЕ И УМЕТНОСТИ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА				
Национална мањина	Савремено стваралаштво, културна индустрија и културни односи	Периодичне публикације на језицима националних мањина	Књижевне манифестације на језицима националних мањина	Укупно
Бошњаци	700.000,00	200.000,00	200.000,00	1.100.000,00

МИНИСТАРСТВО ВЕРА

Рб.	Национална мањина	Укупно
2.	Бошњаци	450.000,00

МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА

ФИНАНСИРАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ НАЦИОНАЛНИХ САВЕТА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА				
	НАЦИОНАЛНИ САВЕТ	Број чланова нац. савета	Дотација током 2009. године	Месечна дотација
1.	бошњачке националне мањине	35	14,104,854	1,175,405

МИНИСТАРСТВО ВЕРА

ДОТАЦИЈЕ ЦРКВАМА И ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА						
Ред.бр.	НАЗИВ ЦРКВЕ	Верска култура	Градитељство	Помоћ	Верско школство	Укупно
1.	Исламска заједница Србије	670.000,00	2.800.000,00	3.394.416,72	4.350.000,00	11.214.416,72
2.	Исламска заједница у Србији	240.000,00			11.751.000,00	11.991.000,00

Министарство за људска и мањинска права заједно са Мисијом ОЕБС-а партиципира у пројекту „Ојачавања капацитета Националног савета бошњачке националне мањине” који се реализује од децембра 2010. године уз финансијску

подршку Владе Велике Британије. До сада је реализовано теренско истраживање по Санџаку (Рашка област), где су, методом дубинског интервјуа у разговорима са представницима институција и невладиних организација из области културе, информисања, службене употребе босанског језика и образовања, идентификоване потребе грађана, припадника бошњачке националне мањине који ће касније послужити за израду стратешких и акционих докумената националног савета бошњачке националне мањине. У плану је још један круг истраживања на терену као и организација округлих столова. Сет препорука који је произашао из истраживања током децембра 2010. године ресорно министарство ће упутити другим министарствима у циљу унапређења положаја припадника бошњачке националне мањине, у складу са препорукама надзорних тела која прате спровођење Оквирне конвенције за заштиту националних мањина и Европске повеље о регионалним или мањинским језицима Савета Европе.

Албанци

Министарство за људска и мањинска права је 2010. године започело пројекат стажирања припадника албанске националне мањине у Министарству као и Покрајинским секретаријатима АП Војводине. Током октобра месеца од више десетина пријава одабрано је 6 кандидата који ће стећи знања у државној администрацији Републике Србије и касније моћи да активно конкуришу за позиције у органима државне управе.

(в) Додатне информације о улози, активностима и постигнућима националних савета националних мањина који су до сада успостављени, као и о правном и институционалном оквиру којима се руководе (CERD/C/SRB/1, ставови 18, 117).

Национални савети националних мањина су облик културне аутономије националних мањина и функционалне децентрализације уведен у правни поредак Републике Србије 2002. године доношењем Закона о заштити права и слобода националних мањина. Припадници националних мањина, у складу са одредбама овог закона, могу изабрати националне савете ради остваривања права на самоуправу у области службене употребе језика и писма, образовања, информисања и културе.

Право на избор националних савета националних мањина је Уставом урађено. Устав Републике Србије јемчи колективна мањинска права на основу којих припадници националних мањина, непосредно или преко својих представника учествују у одлучивању или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу, образовање, обавештавање и службену употребу језика и писма, и могу да изаберу своје националне савете ради остварења права на самоуправу у култури, образовању, обавештавању и службеној употреби језика и писма.

У 2009. години законска регулатива из области заштите мањинских права заокружена је донешењем Закона о националним саветима националних мањина. Овим законом статус националних савета у правном поретку Републике Србије свеобухватно је регулисан и тиме обезбеђен потпуни законодавни оквир за унапређење и заштиту права националних мањина.

Законом о националним саветима националних мањина се уређује избор националних савета, надлежности у области образовања, културе, информисања и службене употребе језика и писма, однос са државним органима, органима аутономних покрајина и са јединицама локалне самоуправе, финансирање делатности националних савета и друга важна питања везана за остваривање мањинске самоуправе.

Национални савети доносе и мењају свој статут, финансијски план и извештај, располажу сопственом имовином, одлучују о називу, симболима и печату националног савета, утврђују националне симболе, знамења и празнике националних мањина, оснивају установе, удружења, фондације и привредна друштва у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма, предлажу представнике националне мањине у савету за међунационалне односе у јединици локалне самоуправе и установљавају и додељују признања.

Од посебног значаја је овлашћење националних савета да иницирају доношење закона и других прописа из области образовања, културе, обавештавања и службене употребе језика и писма, и да прате њихово спровођење у пракси.

Поред наведених овлашћења, национални савети имају право и да пред Уставним судом, Заштитником грађана, Покрајинским и локалним омбудсманом иницирају поступак одлучивања о заштити индивидуалних и колективних права националних мањина.

Што се тиче надлежности из области образовања, национални савети могу, у складу са законом, оснивати установе васпитања, образовања, ученичког и студентског стандарда и вршити права оснивача. Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе могу, у целини или делимично, пренети на националне савете оснивачка права у погледу ових установа.

Национални савет предлаже Националном просветном савету опште основе предшколског програма, наставне планове и програме основног и средњег образовања и васпитања, програм основног и средњег образовања и васпитања за језик националне мањине и даје мишљење Националном просветном савету на наставне програме српског језика као нематерњег језика. Национални просветни савет, само уз претходну сагласност националног савета, може да предлаже министру надлежном за послове образовања давање одобрења за коришћење уџбеника и наставних средстава чији садржаји изражавају посебност националне мањине. Министар даје овлашћење за коришћење домаћих или увезених уџбеника

на језику националне мањине на предлог националног савета. Национални савети имају и друга овлашћења у области образовања.

У области културе надлежности су уређене на сличан начин као и надлежност у области образовања. Национални савети оснивају установе културе ради очувања културне особености и националног идентитета националне мањине и врше права и обавезе оснивача. Република, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе могу, у целини или делимично, пренети оснивачка права на национални савет.

Национални савети имају овлашћење да именују једног члана управног одбора установе, дају мишљење о предложеним члановима управног одбора и да дају мишљење у поступку избора директора установе за коју национални савет утврди да је од посебног значаја за очување идентитета националне мањине.

Национални савети утврђују стратегију развоја културе националне мањине, утврђују које су установе и манифестације у области културе од посебног значаја за очување, унапређење и развој посебности и националног идентитета одређене националне мањине, предлажу најмање једног кандидата за заједничку листу кандидата за избор Националног савета за културу и имају и друге надлежности у области културе.

У области обавештавања национални савети могу самостално или заједно са другим правним лицем оснивати установе и привредна друштва за обављање новинско-издавачке и радио-телевизијске делатности, штампања и репродукције снимљених медија и вршити права и обавезе оснивача. Оснивачка права над јавним предузећима и установама у области јавног информисања чији су оснивачи Република, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе могу се пренети на националне савете.

Законом о националним саветима националних мањина је прописане да национални савети учествују у управљању установама, дају мишљење у поступку именовања чланова управног одбора, програмског одбора и генералног директора Радиодифузне установе Србије, дају мишљење у поступку именовања чланова управног одбора, програмског одбора и генералног директора Радиодифузне установе Војводине, утврђују критеријуме за избор одговорног уредника програма на језику националне мањине у установи јавног сервиса, итд.

Национални савет усваја стратегију развоја информисања на језику националне мањине и даје предлоге Републичкој радиодифузној агенцији приликом израде стратегије развоја радиодифузије.

Што се тиче надлежности националних савета у области службене употребе језика и писма, национални савети утврђују традиционалне називе јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне

мањине ако је на тим подручјима језик националне мањине у службеној употреби, предлажу надлежном органу истицање назива јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне мањине, предлажу утврђивање језика и писма националне мањине као службеног језика и писма у јединици локалне самоуправе, предлажу промену назива улица тргова и других делова насељених места за које је утврђено да су од посебног значаја за националну мањину, предлажу надлежном органу вршење надзора над службеном употребом језика и писма националне мањине.

До ступања на снагу Закона о националним саветима националних мањина 15 мањина је имало изабране националне савете: Бошњаци, Бугари, Буњевци, Власи, Грци, Египћани, Мађари, Македонци, Немци, Роми, Румуни, Русини, Словаци, Украјинци, и Хрвати.

Ступањем на снагу Закона о националним саветима националних мањина вршио се општи избор, односно реизбор, свих националних савета. Сви послови организовања и спровођења избора за националне савете у надлежности су Министарства за људска и мањинска права и органа за спровођење избора. Законске услове за формирање националног савета, у складу са одредбама Закона о националним саветима националних мањина, осим националних мањина које су већ имале изабране националне савете, испунили су и: Албанци, Ашкалије, Словенци и Чеси, тако да су на изборима који су одржани су 6. јуна 2010. године, националне савете бирали припадници 19 националних мањина.

г) Додатне мере које је Држава потписница предузела да би обезбедила доследност у примени политике и програма за што брже остваривање де факто равноправности припадника националних мањина између подручја где су прописи и пракса напреднији, попут покрајине Војводине (веће уживање права него другде) и других делова земље где мањине, укључујући албанску, бошњачку, бугарску, влашко-румунску и ромску, живе у великом броју.

Закони којима се уређује начин остваривања појединих, Уставом гарантованих права, у Републици Србији важе на читавој територији Републике и, у том смислу, на нормативном плану нема разлике у правном положају националних мањина у појединим географским регионима државе. Прописи чији је доносилац АП Војводина имају слабију правну снагу од закона, доносе се на основу закона и њима се не може створити правни режим који води неједнаком правном положају националних мањина у различитим деловима државе.

Уколико у пракси, у погледу уживања појединих мањинских права, постоје извесне разлике, те разлике могу да буду последица стечених права која су Уставом Републике Србије и Законом о заштити права и слобода националних мањина

загарантоване у одређеним областима друштвеног живота, или последица високог процента учешћа припадника националних мањина у укупном броју становника појединих јединица локалне самоуправе, или последица различитих економских могућности различитих јединица локалне самоуправе, или различитих географских области.

Пример који може да илуструје горе поменуте ставове тиче се службене употребе језика и писма. Законом о заштити права и слобода националних мањина предвиђено је да се мањински језици уводе у службену употребу у појединим јединицама локалне самоуправе уколико припадници националних мањина учествују у укупном броју становника општине са више од 15%, да јединица локалне самоуправе може да уведе у службену употребу језик националне мањине и за мањи број припадника националне мањине и да ће у службеној употреби остати мањински језици у оним јединицама локалне самоуправе у којима су били у доба доношења Закона, без обзира на процентуално учешће припадника мањина у укупном броју становника јединице локалне самоуправе. Изложено решење ојачано је одредбом Устава Републике Србије којом се предвиђа да се достигнути ниво људских и мањинских права не може смањивати. Уколико се имају у виду изложена решења, утолико је јасно да и ако постоје разлике у области службене употребе језика и писма у погледу увођења појединих мањинских језика у службену употребу и процентуалном учешћу припадника мањина у укупној популацији на територији на којој се у службену употребу уводи тај језик, те разлике не треба сагледати ни тумачити као разлике између АП Војводине и других региона који не уживају политичко-територијалну аутономију, већ као разлике које постоје између појединих јединица локалне самоуправе.

Такве разлике, а најчешће је реч о изостанку увођења појединих мањинских језика у службену употребу, или изостанку појединих видова службене употребе или образовања на језицима националних мањина, нису, према мишљењу власти Републике Србије драматичне, нити суштински значајне. Оне су делимично и последица чињенице да поједини језици (нпр. босански) представљају нове језичке стандарде настале након распада српско-хрватског језичког стандарда. Такође, такве разлике могу да буду последица чињенице да неки језици, као што је случај са влашким језиком, нису стандардизовани, или су делимично стандардизовани, као што је случај са ромским, и да као такви, докле год се не стандардизују, не могу да буду у службеној употреби, нити у образовном процесу.

Слобода националног изјашњавања и слободна самоидентификација сваког појединца загарантована је Устава Републике Србије. Власи и Румуни представљају две различите националне мањине, између којих нема никакве подударности нити истоветности, о чему сведоче резултати пописа становништва,

на коме су се грађани Републике Србије слободно изјашњавали о свом националном идентитету. Према резултатима пописа становништва, у Републици Србији живи 40.054 Влахa и 34.576 Румуна.

(д) Лекови, укључујући правне лекове, за поступање у случајевима дискриминације према припадницима националних мањина, као и информације о броју случајева који су предати судовима.

Република Србија својим правним системом штити права националних мањина и јемчи њиховим припадницима посебну заштиту ради остваривања потпуне равноправности и очувања њиховог идентитета, развоја и изражавања њихове етничке, културне, језичке, верске и друге посебности и предвиђа ефикасне мере против сваког вида дискриминације, претње, насиља и непријатељства који би били усмерени према њима због њихове етничке или друге посебности.

Припадницима националних мањина у случајевима дискриминације стоје на располагању сва редовна и ванредна правна средства прописна Законом о парнином поступку, с тим што је Законом о забрани дискриминације посебно прописано да је ревизија у оваквим споровима увек допуштена, што значи да не зависи од вредности предмета спора.

Кривичним делима која су етнички мотивисана могу се, у правном поретку Републике Србије, према Кривичном закоником сматрати изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (члан 317), повреда равноправности грађана (члан 128), повреда слободе изражавања националне или етничке припадности и културе (члан 130), расна дискриминација (члан 387). Осим кривичних дела, поједина дела која су етнички мотивисана могу да буду и прекршајне природе, уколико не испуњавају биће кривичног дела предвиђено Кривичним закоником.

У 2009. години су за кривично дело изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости (члан 317 Кривичног законика) поднете 82 кривичне пријаве против исто толико лица. Из 2008. године у извештајни период 2009. године, пренето је 13 кривичних пријава као тада нерешених. Одбачајем је решено 16 кривичних пријава против толико лица. Нерешених пријава је у тужилаштву остало 3, а код других органа 26. Захтев за спровођење истраге поднет је против 42 лица. Нерешених истрага у 2008. години пренето је у 2009. годину, против 22 лица. Истрага је обустављена против 14 лица, према једном лицу је прекинута. Због кривичног дела изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости, на крају 2009. године остало је нерешених 28 истрага. Донето је 9 пресуда на казне затвора, једно лице је осуђено на новчану казну, условно је осуђено 28 оптужених. Јавни тужиоци су изјавили 8 жалби, од тога 7 због одлуке о казни. Уважене су две. Оптужено је после истраге 16 лица, од којих је национално идентификовано 9 Срба, један Муслиман, један Мађар, а петоро лица су страни држављани.

У 2009. години за кривично дело расна и друга дискриминација (члан 387) Кривичног законика поднето је 5 кривичних пријава. Једна кривична пријава је остала нерешена - код других органа, а кривичне пријаве против осталих пријављених решене су на други начин. Донета је једна пресуда, условна санкција против једног лица оптуженог пре 2009. године. Ослобађајућа пресуда је донета према три лица оптужена пре 2009. године. Јавни тужиоци су изјавили четири жалбе и све су одбијене.

Тренутно је пред основним и вишим судовима у Републици Србији у току укупно 29 кривичних поступака који се односе на дискриминацију у вези са извршењем следећих кривичних дела : повреда равноправности (члан 128), повреда права употребе језика и писма (члан 129), повреда слободе изражавања националне или етничке припадности (члан 130), повреда слободе исповедања вере и вршења верски обреда (члан 131), повреда слободе кретања и настањивања (члан 133), расна и друга дискриминација (члан 387). У 2010. години правноснажно је окончано 5 предмета

(ђ) Информације о нивоу заступљености припадника националних мањина у Скупштини и државној управи, укључујући и структуре за спровођење закона и судство, као и у изради мера и програма за остварење њихове де факто равноправности.

Устав Републике Србије садржи одредбе којима се ствара правни основ за учешће припадника националних мањина у представничким телима на свим нивоима организовања јавне власти. Закон о избору народних посланика, Закона о локалним изборима и Покрајинска скупштинска одлука о избору посланика у Скупштину Аутономне Покрајине Војводине прописују начин на који политичке странке националних мањина и коалиције политичких странака националних мањина могу предлагати кандидате за посланике, односно одборнике, као и начин расподеле освојених мандата, по знатно повољнијим условима у односу на остале политичке странке или коалиције.

Законом о политичким странкама по први пут уређује појам политичке странке националне мањине у правном систему Републике Србије. Политичка странка је дефинисана као као организација грађана слободно и добровољно удружених, основана ради остваривања политичких циљева демократским обликовањем политичке воље грађана и учешћа на изборима. Политичка странка националне мањине је странка чије је деловање, поред наведених обележја, посебно усмерено на представљање и заступање интереса једне националне мањине и заштиту и унапређење права припадника те националне мањине у складу са Уставом, законом и међународним стандардима, уређено оснивачким актом, програмом и статутом политичке странке. Политичку странку националне мањине може основати најмање 1.000 пунолетних и пословно способних држављана Републике Србије, за разлику од осталих политичких странака, које може основати 10.000 пунолетних и пословно способних држављана. Назив политичке странке националне мањине, ако

је то предвиђено статутом, може бити и на језику и писму националне мањине, који се уписује у Регистар после назива на српском језику и ћириличком писму.

Народна скупштина Републике Србије има 250 народних посланика, од којих се 31 (12,4%) народни посланик изјаснио да припада етничким и националним мањинама. С обзиром на то да, према резултатима последњег пописа становништва, 14,5% становника Србије чине припадници 28 различитих националних мањина, у Народној скупштини је скоро у потпуности обезбеђена равномерна заступљеност припадника националних мањина.

У Народној скупштини Републике Србије образовано је 10 посланичких група, чији су чланови припадници 23 политичке странке. Постоји и Посланичка група мањина, у чијем су саставу преставници Савеза војвођанских Мађара, Социјално либералне странке Санџака, Бошњачке демократске странке Санџака и Партије за демократско деловање. Осим тога, припадници националних мањина су чланови и других посланичких група, односно партија заступљених у Народној скупштини.

Од укупно 120 посланика у Скупштини Аутономне Покрајине Војводине, о националној припадности се изјаснио 101 посланик. Највише је Срба - 68,32%, затим следе Мађари - 15,84%, Словаци - 3,96%, Румуни - 1,98%, Русини - 0,99%, Хрвати - 0,99% и остали - 7,92%.

У Скупштини Аутономне Покрајине Војводине постоји шест посланичких група, а Посланичка група Мађарске коалиције окупља припаднике мађарске националне мањине.

Уставом Републике Србије је утврђено да припадници националних мањина имају, под истим условима као остали грађани, право да учествују у управљању јавним пословима и да ступају на јавне функције. При запошљавању у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе води се рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина.

Законом о државним службеницима прописана је врста података који се уписују у Централну кадровску евиденцију. Законом није предвиђено да се прикупљају и уносе подаци о националној припадности запослених. С обзиром на то да не постоји законски основ да се наведени подаци прикупљају, у овом тренутку није могуће дати податке о националној припадности запослених у органима државне управе.

Информација о структури покрајинских службеника у органима покрајинске управе, организацијама и службама у 2010. години сачињена је с циљем да прикаже структуру покрајинских службеника, између осталог, и према националној припадности и знању језика мањинских националних заједница који су у службеној употреби у АП Војводини. У покрајинским органима који су предмет информације запослено је укупно 807 покрајинских службеника. Према подацима Службе за

управљање људским ресурсима у покрајинским органима највећи број покрајинских службеника припадници су српске националности — 531 службеник или 65% од укупног броја службеника. Други по заступљености су припадници мађарске националности — 52 службеника или 6,4%, затим следе Хрвати — 17 или 2,1%, Црногорци — 16 или 2%, Словаци — 15 или 1,9%, Румуни — 11 службеника или 1,4%, Русини — деветоро или 1,1%, Роми — троје или 0,4% и четворо службеника који су се изјаснили као Војвођани, што чини 0,5% од укупног броја службеника. Остале националне заједнице заступљене су око 1,2%, и то: по два службеника су Буњевци, Муслимани, Македонци и по један службеник је бошњачке, херцеговачке, украјинске и јеврејске националне припадности. Према подацима Службе за управљање људским ресурсима, о националној припадности не изјашњава се 139 или 17,2% од укупног броја покрајинских службеника. Од укупно 807 покрајинских службеника, језике мањинских националних заједница који су у службеној употреби у Покрајини, говори 135 запослених или 16,7%, и то: 77 службеника мађарски, 22 словачки, 15 румунски, 11 хрватски и 10 русински језик. Знање језика мањинских националних заједница који су у службеној употреби у АП Војводини, прописано је као услов за 41 радно место, односно 5,1% у односу на укупан број радних места (мађарски језик — 18 радних места, словачки — седам, румунски - седам, русински - пет и хрватски — четири радна места).

Министарство унутрашњих послова предузима мере за агажовање кадрова из мањинских националних заједница, посебно у срединама са мешовитим националним саставом. У оквиру пројекта „Полицијски рад са мањинама“ организована је обимна маркетиншка кампања, 2007. године за пријем прве класе и 2008. године за пријем 2-5 класе, у циљу анимирања припадника националних мањина и побуђивања њиховог већег интересовања за конкурисање за пријем на основну полицијску обуку, која се реализује у Средњој школи унутрашњих послова — Центру за основну полицијску обуку у Сремској Каменици. У оквиру маркетиншких активности кандидатима заинтересованим за упис био је доступан у полицијским управама и осталим институцијама у локалној заједници, преко локалних писаних медија и на интернет страници Школе-Центра, редизајнирани проспекти, осим на српском језику, и на још осам језика националних мањина. На локалним станицама и радио станицама са националном фреквенцијом емитован је радио-оглас којим се заинтересовани позивају на конкурс за пријем на обуку. За припаднике националних мањина реализовано је више трибина (Бујановац, Прешево, Нови Пазар, Кикинда, Суботица, Сомбор, Сурдулица, Босилеград) на тему полагања квалификационог испита за Центар за основну полицијску обуку. Под покровитељством и у организацији Британског савета, одвијала се припрема кандидата за квалификациони испит за упис у Центар за основну полицијску обуку у Бујановцу, Прешеву, Сурдулици, Босилеграду, Новом Пазару, Сјеници, Тутину, Кикинди, Суботици и Сомбору.

Приликом провера које се врше у процесу селекције (провера психолошког, базично-моторичког статуса и др.), кандидати се воде под шифром и јединственим матичним бројем грађанина, што обезбеђује њихову потпуну равноправност и

објективност процедура. Провера психолошког статуса се врши коришћењем психодијагностичких инструмената (тестова), на српском (ћирилица и латиница), албанском, мађарском, ромском, румунском, русинском, словачком и украјинском језику. Приликом интервјуа, који представља део процеса селекције и обавља се са сваким кандидатом, у четворочланој комисији, чији је један од чланова и ментор-координатор из полицијске управе, за кандидате из Полицијске управе у Врању обавезно је био присутан ментор-координатор који зна албански језик. Такође, када је вршена селекција кандидата из те управе, у Школи-Центру боравио је обавезно и по један полицајац који говори албански језик ради пружања помоћи у комуникацији, у случају потребе.

Приликом избора и предлагања за избор судије забрањена је дискриминација по било ком основу. У складу са Законом о судијама при избору и предлагању за избор судија води се рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености припадника националних мањина и познавању стручне правне терминологије на језику националне мањине, који је у службеној употреби у суду.

Високи савет судства је приликом избора судија на сталну судијску функцију и предлагања кандидата Народној скупштини за избор на трогодишњи мандат водио рачуна о националном саставу становништва на подручју суда за који се кандидати бирају. У АП Војводини, на подручју Апелационог суда у Новом Саду 42 судије су припадници мађарске националне мањине, с тим што је највећа заступљеност на подручју Вишег суда у Суботици. У Основном суду у Суботици од укупног броја судија 13 су Мађари, што чини 40%, у Привредном суду у Суботици 60% судија су Мађари, а у Прекршајном суду у Сенти 50% судија су Мађари. Такође, у Вишем суду у Зрењанину Мађари чине 25% од укупног броја судија, у Привредном суду у Сомбору 20%, а у Прекршајном суду у Бечеју 60% судија су Мађари.

На подручју Вишег суда у Новом Пазару од укупно 44 судије 23 судија су припадници бошњачке националне мањине, што чини 52% судија са овог подручја.

На подручју Вишег суда у Врању постоји заступљеност припадника албанске националне мањине, и то у Основном суду у Врању где 13% од укупног броја судија су Албанци, а у Прекршајном суду у Прешаву 50% судија су Албанци.

Високи савет судства, на предлог министра правде, именовао је судије поротнике, а на подручјима где живе националне мањине именовао је судије поротнике и из редова заступљених националних мањина. У Основном суду у Суботици од укупно 67 именованих судија поротника има 20 Мађара, што је 30% од укупног броја, у Основном суду у Кикинди 25% судија поротника су Мађари, а у Основном суду у Зрењанину 11%. На подручју Вишег суда у Новом Пазару међу судијама поротницима именовани су и припадници бошњачке националне мањине и то у Вишем суду у Новом Пазару од укупног броја именованих судија поротника 41% су Бошњаци, а у Основном суду у Новом Пазару 56%.

На подручјима где живе националне мањине постоји заступљеност припадника националних мањина како међу носиоцима правосудних функција, тако и међу запосленим државним службеницима и намештеницима у судовима.

При пријему судијских приправника нарочито се води рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености припадника националних мањина и познавању стручне правне терминологије на језику националне мањине, који је у службеној употреби у суду

(е) Информације о мерама које се предузимају или предвиђају зарад очувања и промоције различитости, етничких и националних идентитета и језика националних мањина; Информације о институционалним и финансијским мерама којима се припадницима националних мањина гарантује право на културни живот и поспешује међукултурни дијалог.

Правне основе за стварање услова који су потребни за одржавање и развијање културе припадника националних мањина и очување неопходних елемената њиховог идентитета у Републици Србији, обезбеђене су Уставом и одредбама одређених закона.

Одржавање и развијање културе припадника националних мањина и очување традиције и културног наслеђа, регулисано је низом закона. Законом о култури утврђено је да општи интереси у култури обухватају и откривање, стварање, проучавање, очување и представљање српске културе и културе националних мањина у Републици Србији, док Закон о библиотечкој делатности утврђује да је општи интерес у овој области израда текуће ретроспективне и друге библиографије српског народа и националних мањина које живе у Републици Србији.

Средства за финансирање или суфинансирање културних програма и пројеката, као и уметничких, односно стручних и научних истраживања у појединим областима културне делатности, обезбеђују се у буџету Републике Србије, буџету аутономне покрајине и буџету јединице локалне самоуправе. Од 2003. године, Министарство културе додељује средства на основу годишњег конкурса за суфинансирање пројеката/програма који својим квалитетом доприносе развоју културе и уметности националних мањина. Национални савети националних мањина су, утврђивањем своје листе приоритета, активни учесници у доношењу коначне одлуке о субвенционирању у свакој конкурсној процедури.

Закон о утврђивању надлежности АП Војводине прописује да АП Војводина, преко својих органа, у области културе, у складу са законом уређује, између осталих и потребе и интерес у области културе националних мањина и обезбеђује

средства за њихово остваривање, као и обезбеђује развој културе припадника националних мањина на основу посебне одлуке којом се утврђују мерила, критеријуми и поступак доделе тих средстава. Покрајински секретаријат за културу АП Војводине путем редовних конкурса подстиче све области културног и уметничког стваралашта националних мањина у Војводини и суфинансира програме, пројекте, фестивале и смотре професионалних и аматерских установа, невладиних организација, удружења, неформалних група и самосталних уметника који су од значаја за очување националног идентитета, за развој народног културно-уметничког и врхунског савременог стваралаштва у области књижевне, позоришне, музичке, музичко-сценске и ликовне уметности националних мањина у АП Војводини.

Припадници националних мањина у Републици Србији уживају слободу свих видова културног и уметничког изражавања. Они остварују сарадњу са државом у погледу културних активности којима се унапређују услови који су потребни за одржавање и развијање њихове културе и идентитета.

Скупштина АП Војводине и национални савети мађарске, румунске, русинске, словачке и хрватске националне мањине су 2008. године основали заводе за културу војвођанских Мађара, Словака, Румуна, Русина и Хрвата, ради очувања, унапређења и развоја културе ових националних мањина.

Реализованим пројектима научних, стручних, развојних и примењених истраживања у области културе, уметности и науке, као и организовањем културно – уметничких програма, ови заводи већ су дали значајан допринос неговању и очувању националног идентитета и културе припадника различитих нација које живе у АП Војводини, истовремено доприносећи богаћењу и развијању мултикултуралности и доступности богатства тих култура свим грађанима.

Право припадника националних мањина на слободну употребу језика, приватно и јавно, усмено и писмено, регулисано је Уставом Републике Србије, Законом о заштити права и слобода националних мањина, Законом о службеној употреби језика и писама, као и другим законима и прописима. Закон о заштити права и слобода националних мањина прописује право припадника националних мањина на слободну употребу свог језика и писма, приватно и јавно, а изражавањем, чувањем, неговањем, развијањем, преношењем и јавно испољавањем језичке посебности као дела традиције грађана, националних мањина и њихових припадника неотуђиво индивидуално и колективно право.

Уставом Републике Србије је утврђено да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а службена употреба других језика и писама, уређује се законом, на основу Устава. Закон о службеној употреби језика и

писама утврђује да се под службеном употребом језика и писама, сматра употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења као и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служби, као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом. На територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби. Јединице локалне самоуправе ће у обавезно својим статутом увести у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становништва на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва. Под службеном употребом језика националних мањина подразумева се нарочито коришћење језика националних мањина у управном и судском поступку и вођење управног поступка и судског поступка на језику националне мањине, употребу језика националне мањине у комуникацији органа са јавним овлашћењима са грађанима; издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних и података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних, употреба језика на гласачким листићима и бирачком материјалу, употреба језика у раду представничких тела. На подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина називи места и други географски називи, називи тргова и улица, назива органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност, и други јавни натписи исписују се и на језицима националних мањина.

Одлуком о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине прописано је да, кад језик и писмо националне мањине није у службеној употреби на целој територији јединице локалне самоуправе, увешће се у службену употребу у насељу или месној заједници на њеној територији уколико у том насељу или месној заједници проценат припадника одређене националне мањине достиже 25% према резултатима последњег пописа становништва.

Подстицање и неговање духа толеранције и међукултурног дијалога је од непроцењиве важности за Републику Србију у којој живи више од двадесет различитих националних мањина и етничких заједница. Подстицање уважавања разлика је према Уставу Републике Србије посебан циљ, а Република Србија мерама у образовању, култури и јавном обавештавању подстиче разумевање, уважавање и поштовање разлика које постоје због посебности етничког, културног, језичког или верског идентитета њених грађана.

Неговање духа толеранције и међукултурног дијалога је било предмет бројних заједничких пројеката државних органа, невладиних организација и међународних институција. Организовани су округли столови, конференције, семинари о

толеранцији и мултиетничке спортске манифестације у национално мешовитим срединама. Република Србија, у оквиру својих могућности, настоји да предузме ефикасне мере за унапређење поштовања, разумевања и сарадње међу људима различите националне припадности. Такве мере се, осим кроз опште и регионалне пројекте, предузимају и у различитим областима друштвеног живота.

У области образовања предузимају се значајне мере за унапређивање узајамног поштовања и разумевања. Законом о заштити права и слобода националних мањина предвиђено је да план и програм рада у образовним установама и школама са наставом на српском језику, треба да садржи градиво које садржи сазнања о историји, култури, и положају националних мањина, те друге садржаје који поспешују међусобну толеранцију и заједнички живот. У циљу поспешивања толеранције према националним мањинама, Закон изричито предвиђа да наставни план и програм у образовним установама које наставу изводе на српском језику, у областима у којима је језик националне мањине у службеној употреби, треба да садржи могућност учења језика националне мањине, што се у пракси и остварује. Закон о основама система образовања и васпитања утврђује да су циљеви образовања и васпитања, између осталог и формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине и развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости. На филолошким и филозофским факултетима који делују у оквиру различитих универзитета у Републици Србији, постоји могућност изучавања језика и књижевности појединих народа којима припадају националне мањине у Републици Србији.

У области културе, републички и покрајински органи суфинансирају пројекте и програме којима се афирмише мултикултуралност и негује дух толеранције.

У области медија, ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње почивају на законским одредбама којима се регулишу основна начела емитовања радио и ТВ програма, а којима се у сфери јавног информисања, предвиђа да програмска оријентација јавних гласила треба да омогући уважавање и изражавање културног и језичког идентитета националних мањина. Закон о радиодифузији прописује да јавни радиодифузни сервис подразумева производњу, куповину, обраду и емитовање информативних, образовних, културно-уметничких, дечијих, забавних, спортских и других радио и телевизијских програма који су од општег интереса за грађане, а нарочито у циљу остваривања њихових људских и грађанских права, размене идеја и мишљења, неговања политичке, полне, међунационалне и верске толеранције, као и очувања националног идентитета. Сви емитери су дужни да приликом емитовања програма доприносе подизању општег културног и сазнајног нивоа грађана. Усклађеност програма јавних медија са програмским принципима се надзире од стране посебних тела која имају мешовити

састав. У Републици Србији је предвиђено да Савет агенције за радиодифузију, који доноси све одлуке из њене надлежности, има девет чланова, од којих су двоје именовани од стране Народне скупштине Републике Србије на предлог цркава и верских удружења, односно домаћих невладиних организација и удружења грађана која се превасходно баве заштитом слободе говора, заштитом права националних мањина и заштитом права деце, путем заједничког договора.

(ж) Информације о институционалним и финансијским мерама које су на снази и којима се гарантују права деце на образовање, укључујући и приступ образовању на мањинским језицима; Напори који се улажу да би се осигурала културна права, укључујући и употребу или наставу матерњег језика, за децу из различитих етничких група у Држави потписници; доступност школских планова и програма, као и наставног материјала, на њиховим матерњим језицима и одраз њихове културе.

Законом о основама система образовања и васпитања, који је усвојен 31. августа 2009. године, уређене су основе система предшколског, основног и средњег образовања и васпитања. Закон уређује опште принципе система образовања и васпитања. Систем образовања и васпитања мора да обезбеди за сву децу, ученике и одрасле, између осталог, једнако право и доступност образовања и васпитања без дискриминације и издвајања по основу пола, социјалне, културне, етничке, религијске или друге припадности, месту боравка, односно пребивалишта, материјалног или здравственог стања, тешкоћа и сметњи у развоју и инвалидитета, као и по другим основама, затим, образовање и васпитање у демократски уређеној и социјално одговорној установи у којој се негује отвореност, сарадња, толеранција, свест о културној и цивилизацијској повезаности у свету, посвећеност основним моралним вредностима, вредностима правде, истине, солидарности, слободе, поштења и одговорности и у којој је осигурано пуно поштовање права детета, ученика и одраслог, као и једнаке могућности за образовање и васпитање на свим нивоима и врстама образовања и васпитања, у складу са потребама и интересовањима деце, ученика и одраслих, без препрека за промене, настављање и употпуњавање образовања и образовање током целог живота. У остваривању општих принципа система образовања и васпитања, посебна пажња посвећује се могућности да деца, ученици и одрасли са сметњама у развоју и инвалидитетом, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања у установама, а лица смештена у установе социјалне заштите, болесна деца и ученици – остварују право на образовање за време смештаја у установи и током болничког и кућног лечења.

Циљеви образовања и васпитања, између осталог су: развијање способности за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву заснованом на поштовању људских и грађанских права, права на различитост и бризи за друге, као и основних вредности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности; формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе

српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине; развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, толеранције и уважавање различитости.

Грађани Републике Србије једнаки су у остваривању права на образовање и васпитање, без обзира на пол, расу, националну, верску и језичку припадност, социјално и културно порекло, имовно стање, узраст, физичку и психичку конституцију, сметње у развоју и инвалидитет, политичко опредељење или другу личну особину. Лица са сметњама у развоју и са инвалидитетом имају право на образовање и васпитање које уважава њихове образовне и васпитне потребе у редовном систему образовања и васпитања, у редовном систему уз појединачну, односно групну додатну подршку или у посебној предшколској групи или школи, у складу са овим и посебним законом. Страни држављани и лица без држављанства имају право на образовање и васпитање под истим условима и на начин прописан за држављане Републике Србије.

У установи чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе обезбеђује бесплатно основно образовање и васпитање ученика и одраслих, васпитање и образовање деце у години пред полазак у школу и средње образовање редовних и ванредних ученика, под једнаким условима, а средства за финансирање делатности установа чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе обезбеђују се у буџету Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.

За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује на матерњем језику. Изузетно, он може да се остварује и двојезично или на српском језику, у складу са посебним законом. Закон је дао могућност основним и средњим школама да остварују и индивидуални образовни програм за мањинске језике за ученике који не познају језик на коме се изводи настава. Законом је прописано да се наставни програм основног и средњег образовања доноси у складу са утврђеним општим и посебним стандардима постигнућа и садржи, између осталог, препоручени начин прилагођавања програма предмета од значаја за националну мањину и двојезичног образовања. Министар надлежан за послове образовања доноси програм основног и средњег образовања и васпитања за припаднике националних мањина на предлог националног савета националне мањине и мишљења Националног просветног савета. На предлог националног савета националне мањине, школа ангажује преводиоца ако не постоји могућност да се испитивање детета уписаног у основну школу од стране психолога и педагога врши на матерњем језику.

Законом о уџбеницима и другим наставним средствима уређује се припремање, одобравање, издавање и избор уџбеника и уџбеничких комплета за основну и средњу школу, као и њихово праћење и вредновање током коришћења у образовно-васпитном раду. У Закону је прописано да се уџбеник штампа на мањинском језику

и писму за ученике за које се образовно-васпитни рад изводи и на том језику. Национални просветни савет, на предлог Завода за унапређивање образовања и васпитања и националног савета националне мањине, утврђује постојање потребе за уџбеницима на мањинском језику и за уџбеницима из предмета од интереса за националне мањине. Припремање уџбеника је предвиђено по Законом утврђеној процедури, а министар надлежан за послове образовања одобрава уџбеник за мањинске језике и за поједине предмете од интереса за националне мањине на предлог Националног просветног савета и на основу позитивног мишљења националног савета националне мањине. Уџбеници које је министар одобрио за издавање на српском језику – после превода на мањински језик и писмо, одобравају се по прибављеној стручној оцени квалитета рукописа уџбеника коју даје Завод за унапређивање образовања и васпитања. Орган аутономне покрајине надлежан за послове образовања одобрава издавање и коришћење уџбеника на територији аутономне покрајине, на предлог надлежног савета и националног савета националне мањине. Закон даје могућност министру, односно органу надлежном за послове образовања на територији аутономне покрајине да, на образложен захтев одговарајућег стручног органа у школи, одобрава уџбеник за одговарајући предмет и разред који је у употреби у земљи матици и који је штампан на мањинском језику и писму, уз прибављено позитивно мишљење националног савета националне мањине и Завода за унапређивање образовања и васпитања.

(з) Информације о закону и пракси којима се гарантује приступ потпуним и непристрасним информацијама на језицима националних мањина, а у складу са потребама за информисањем лица која припадају националним мањинама (Закон о заштити права и слобода националних мањина, члан 17.)

Право припадника националних мањина на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику, укључујући и право на изражавање, примање, слање и размену обавештења и идеја, као и право на оснивање сопствених средстава јавног обавештавања регулисано је, између осталог, Уставом Републике Србије, Законом о заштити права и слобода националних мањина и Законом о јавном информисању.

Оснивачка права над појединим јавним гласилима које су својевремено основали различити нивои јавне власти пренесена су на националне савете националних мањина који су оснивачи правних лица који се сматрају оснивачима штампаних медија. Буџетским средствима редовно се суфинансирају штампани медији на језицима националних мањина чији су оснивачи национални савети националних мањина (изузев листа на албанском и босанском језику). То су: *Perspektiva* (албански језик), *Sandžacke novine* (босански језик), *Братство* (бугарски језик), *Bunjevačke novine* (буњевачки говор), *Magyar Szó* (мађарски језик), *Them* и *Romano Nevipe* (ромски језик), *Libertatea* (румунски језик), *Руске слово* (русински језик), *Hlas L'udu* (словачки језик), *РідНЕ Слово* (украјински језик) и *Hrvatska riječ* (хрватски језик). Велики број оснивача штампаних медија у Републици Србији су приватни издавачи који објављују на језицима националних мањина. Ови медији

послују на комерцијалној основи, те је њихов број променљив. Агенција за привредне регистре, која води Регистар јавних гласила, не располаже подацима о броју јавних гласила на језицима националних мањина, јер сагласно Правилнику о начину вођења тог регистра, језик на којем се јавно гласило објављује није предмет регистрације. На основу анкете спроведене 2010. године ради прикупљања података за израду државних извештаја, Министарство за људска и мањинска права дошло је до следећих података: на албанском језику излазила су два штампна медија, на босанском 3, бугарском 3, буњевачком 2, мађарском 29, македонском 3, ромском 4, румунском 15, русинском 7, словачком 14, украјинском 5 и хрватском 12, не рачунајући медије који излазе на више језика.

Законом о радиодифузији је прописано да правно или физичко лице које је регистровано за делатност производње и емитовања радио и телевизијског програма стиче статус емитера добијањем дозволе за емитовање програма. Дозволу за емитовање програма издаје Републичка радиодифузна агенција у складу са утврђеним критеријумима и прописаним условима и стандардима за производњу и емитовање програма, а по основу претходно расписаног јавног конкурса. Одобрење се односи само на посебне техничке услове у погледу коришћења фреквенција и испуњење минималних техничких услова за емитовање радио или телевизијског програма. Емитер може да обавља делатност производње и емитовања радио и телевизијског програма као: установа јавног радиодифузног сервиса; комерцијална радио и/или телевизијска станица; радио и/или телевизијска станица цивилног сектора, и радио и/или телевизијска станица локалне или регионалне заједнице.

Носиоци јавног радиодифузног сервиса у Републици Србији су републичка и покрајинска радиодифузна установа: јавни радиодифузни сервис Србије и јавни радиодифузни сервис Војводине. Примарну улогу у погледу развоја програмске разноврсности јавног радиодифузног сервиса у циљу афирмације плуралних идентитета имају управо ти јавни радиодифузни сервиси. Ово из разлога што су одребама Закона о радиодифузији утврђене посебне обавезе јавних радиодифузних сервиса у погледу остваривања општег интереса у сфери квалитета и разноврсности програма, а тиме и обавезе у вези са остваривањем интереса мањинских група на очувању њиховог идентитета. У оквиру јавног радиодифузног сервиса Србије РТС – Радио Београд постоји редакција на ромском језику која емитује свакодневно програм претежно на ромском језику у трајању од пола сата. Телевизија Београд нема посебне редакције које прозводе програм на мањинским језицима, али у оквиру Првог и Другог програма РТС у периоду 2007-2009. година емитовано је 3.475 емисија на мањинским језицима, што у погледу дужине емитованог програма представља 48.134 минута, односно 33,4 дана. Од 2009. године производи се и једном недељно емитује емисија *Грађанин* која је посвећена животу (образовању, запошљавању, учешћу у јавном животу, културним догађањима, обичајима, мултиетничким пројектима, као и проблемима реадмисије...) припадника националних мањина у Србији. У тој емисији се у зависности од жеље саговорника користи матерњи, односно мањински језик (албански, бугарски, мађарски, македонски, ромски, румунски, словачки,

хрватски...) или српски језик. У оквиру јавног радиодифузног сервиса Војводине један канал, Радио-телевизија Војводине 2 (РТВ2), емитује садржаје намењене корисницима мањинских језика. Радио Нови Сад емитује програм на осам мањинских језика (буњевачком, мађарском, македонском, ромском, румунском, русинском, словачком и украјинском језику), а Телевизија Војводине емитује програм на девет мањинских језика (буњевачком, мађарском, македонском, ромском, румунском, русинском, словачком, украјинском и хрватском језику). На 10 језика (укључујући и српски језик) ТВ Војводина емитује, једном недељно и заједничку полчасовну емисију, *Заједно*.

Осим јавних сервиса, програми на језицима националних мањина емитују се и на комерцијалним радио и телевизијских станицама. Према подацима добијеним на основу документације за добијање дозвола за емитовање програма Републичке радиодифузне агенције, која издаје те дозволе, програм на албанском језику емитују 3 радио и 3 ТВ станице, на босанском једна радио и једна ТВ станица, бугарском 3 радио и 2 ТВ станице, на влашком језику једна радио и једна ТВ станица, мађарском 24 радио и 8 ТВ станица, немачком једна радио станица, ромском 20 радио и 7 ТВ станица, румунском 9 радио и 3 ТВ станице, русинском 10 радио и једна ТВ станица, словачком 20 радио и 5 ТВ станица, украјинском 7 радио станица, хрватском 9 радио станица и на чешком језику једна радио станица. Највећи број наведених радио и телевизијских станица емитује програме на више језика.

Информисање на језицима националних мањина, независно од њиховог својинског режима, потпомогнуто је од стране јавне власти. Од 2003. године Министарство културе Републике Србије расписује годишњи конкурс за суфинасирање јавних гласила и програма на језицима националних мањина. Од 2006. године пројектно финансирање медија на језицима националних мањина системски је решено. Почетком сваке године расписује се посебан конкурс за суфинансирање јавних гласила и програма електронских медија на језицима националних мањина. Од 2008. године, конкурс за суфинансирање пројекта/програма националних мањина проширен је и на финансирање часописа из области културе националних мањина. Покрајински секретаријат за информације АП Војводине путем јавног конкурса, који се расписује најмање једанпут годишње, пружа финансијску подршку техничко-технолошком унапређењу локалних (општинских) и регионалних медија. Покрајински секретаријат за културу АП Војводине годишње расписује конкурс за суфинансирање часописа за културу, књижевност и уметност, часописа за омладину и часописа за децу који излазе, у писаној и електронској форми, и на језицима националних мањина и етничких група и који су од посебног значаја за развој културе, књижевности и уметности у АП Војводини. У процесу доношења одлука о додели буџетских средстава, којима се подржавају медији и информисање на мањинским језицима, мишљења националних савета националних мањина неопходан су и један од основних критеријума.

Што се тиче остваривања права на примање и преношење информација и идеја на језицима националних мањина без мешања јавних органа, Закон о јавном

информисању утврђује да нико не сме, ни на посредан начин, да ограничава слободу јавног информисања, нарочито злоупотребом државних или приватних овлашћења, злоупотребом права, утицаја или контроле над средствима за штампање и дистрибуцију јавних гласила или над уређајима за емитовање и радиофреквенцијама, као ни било којим другим начином подесним да ограничи слободан проток идеја, информација и мишљења. Националне мањине у Републици Србији уживају слободу пријема информација без обзира на границе.

3. Положај Рома (чланови 2, 3, 4, 5 и 7.)

(а) Статистика о тенденцијама испољеним током времена у погледу висине средстава намењених ромском становништву која се издвајају из годишњег државног буџета и буџета локалних самоуправа.

За спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома у оквиру буџета надлежних министарстава и Комесаријата за избеглице, у 2009. години издвојено је око 525.000.000 динара (око 5.250.000 ЕУР), док је у 2010. тај износ био око 390.000.000 динара (око 3.900.000 ЕУР).

Не поседују се тачни подаци о средствима која се за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома издвајају на нивоу јединица локалне самоуправе. У 2009. години 80 јединица локалне самоуправе у Републици Србији попунило је упитник Министарства за људска и мањинска права, на основу чега су добијени подаци да 35% испитаних општина/ градова има локалне акционе планове за Роме, 55% испитаних општина и градова нема ове стратешке документе, а у 10% општина и градова ови документи су у фази усвајања, као и да 35% испитаних општина/ градова плански издваја средства за ове намене, док 50% испитаних реализује одређене пројекте/ програме за унапређивање положаја Рома у сарадњи са цивилним сектором и/ или међународним организацијама.

Трогодишњим програмом за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома који је припремило Министарство за људска и мањинска права, планирано је успостављање, односно унапређивање система праћења спровођења Стратегије на локалном и националном нивоу.

(б) Кораци који су предузети у циљу спречавања и сузбијања дискриминације услед стереотипа и предрасуда према припадницима ромских заједница, укључујући све кампање за подизање нивоа свести или солидарности.

Министарство за људска и мањинска права је у сарадњи са Министарством просвете и уз консултације цивилног сектора израдило нацрт правилника о ближим

критеријумима за препознавање облика дискриминације у установама образовања и васпитања.

Министарство за људска и мањинска права у сарадњи са MTV Serbia и уз подршку донатора, покреће антидискриминативну кампању „Афирмација Рома“, која је усмерена на сузбијање стереотипа и предрасуда младих према ромској популацији.

(в) Напори који се улажу ради спречавања дискриминаторних ставова према ромским женама и девојкама.

Једна од 13 области коју обухвата Стратегија за унапређивање положаја Рома и Акциони план за њено спровођење је и положај Ромкиња, као посебно осетљиве групе унутар ромске популације. Спровођење мера за унапређивање положаја Ромкиња у надлежности је више министарстава, док је Управа за родну равноправност у оквиру Министарства рада и социјалне политике надлежна за њихову координацију. Министарство за људска и мањинска права је у мају 2009. године било покровитељ регионалне конференције коју је у сарадњи са четири ромска женска удружења из Босне и Херцеговине, Хрватске, Црне Горе и Србије организовао CARE International, на којој је разматрано учешће Ромкиња у Декади инклузије Рома и спровођење мера за унапређивање њиховог положаја. Један од закључака конференције био је и да је потребно радити на обезбеђивању родно осетљивог буџета и података потребних за праћење ефеката.

Питање положаја Ромкиња као вишеструко угрожене групе третира и Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности.

Ромски женски центар „Бибија“ из Београда и Женски простор из Ниша, реализују пројекат Локални акциони планови за Ромкиње: изазови и практична примена којим кроз организацију округлих столова у 15 градова и општина у Србији промовишу реализацију националних стратегија и акционих планова на локалном нивоу кроз примере добре праксе из општине Барајево и Града Ниша.

Као резултат кампање Ромског женског центра Бибија „Ромкиње равноправо-у Савет за родну равноправност“, једна од чланица Савета за родну равноправност Владе Републике Србије је Ромкиња.

(г) Додатне информације о мерама које Држава потписница предузима да би гарантовала приступ формалном образовању и да би решавала проблем великог броја ромске деце, посебно девојчица, која напуштају школу, и да би се позабавила питањем превелике заступљености ромске деце у специјалним разредима (CERD/C/SRB/1, став 77).

Законом о основама система образовања и васпитања измњена је уписна политика и уклоњене неке од баријера које су постојале за ученике ромске националности. Овим Законом уведено је инклузивно васпитање, сва деца се уписују у редовну школу, прате се њихова образовна постигнућа и по потреби раде индивидуални образовни планови. Такође је обавезно децу уписати у школу и уколико не поседују потребна документа.

У 2010. години у Републици Србији је ангажовано 180 Рома и Ромкиња, педагошких асистената, чији је задатак пружање образовне подршке деци у одељењу и унапређивање сарадње породице и школе. Захваљујући овим мерама у 2010. години је 10% више уписаних, док је осипање мање од 1-4 разреда ОШ.

Национални просветни савет Републике Србије усвојио је у јануару 2011. године Индикаторе за праћење стања у образовању и васпитању, који пружају увид у различите аспекте образовања и васпитања у Републици Србији који су релевантни за будући развој квалитета, праведности и ефективности образовања и васпитања у Републици Србији и укључује и индикаторе као што су инклузивност обавезног образовања, редовност напредовања ученика, понављање разреда, одустајање од школовања, завршавање одређеног нивоа образовања и прелазак на следећи ниво, квалитет међусобних односа између кључних актера (задовољство ученика и родитеља сарадњом са школом, учесталост различитих облика насиља).

(д) Додатне информације о мерама које се предузимају да би се што пре остварила де факто равноправност Рома, посебно добијање личних исправа и боравишних дозвола.

Министарство за државну управу и локалну самоуправу основало је посебну радну групу са задатком да утврди стање, предложи и реализује потребне мере и активности у вези са остваривањем права на упис у матичне књиге. У сарадњи са Министарством здравља организована је обука за здравствене медијаторке да прикупљају податке о лицима која немају приступ личним документима и до сада су обрађени подаци за 998 лица.

Министарство државне управе и локалне самоуправе издало је инструкцију којом је посебно указано на обавезу законитог, ажурног и ефикасног рада органа, као и дужност да се старају да незнање и неукост странке и других учесника у поступку не буду на штету права која им по закону припадају, као и да ће управна инспекција овог министарства вршити надзор над радом нарочито у погледу решавања ових управних ствари у прописаним роковима.

(ђ) Информације о доступним здравственим услугама и равноправности у приступу здравственој заштити; Конкретне информације о плановима Државе потписнице да уведе ромске здравствене посреднике (медијаторе) на нивоу општина.

Министарство здравља радно ангажује 60 ромских здравствених медијаторки у домовима здравља у Републици Србији. У 2011. години, планирано је ангажовање још 15 здравствених медијаторки. У сарадњи са Светском здравственом организацијом ради се на изради стандарда рада здравствених медијаторки и економској анализа што је предуслов за њихово стално запошљавање јер основа за ангажовање сарадника у здравству постоји. У 2010. години из средстава Министарства здравља одобрено је 16 пројеката здравственим установама које су у сарадњи са ромским удружењима радиле на унапређењу здравља Рома, као и 3 пројекта ромским НВО.

У сарадњи са УНИЦЕФом урађена је заштићена електронска база која обухвата податке о 85.342 Рома, да су здравствене медијаторке обишле преко 125.000 Рома и до краја марта би требало да све податке уведу у базу.

Министарство здравља изразило је спремност за сарадњу са Саветом Европе у реализацији програма обука за медијаторке у здравству.

(е) Додатне информације о учешћу у јавном животу; Конкретне информације о Националној стратегији за унапређење положаја Рома и о њеној примени, информације о мерама које Држава потписница предузима да би обезбедила пуно учешће лица која припадају ромској националној мањини у успостављању свеобухватне политике унапређења (CERD/C/SRB/1, став 74)

У 2009 и 2010. години у Републици Србији успостављен је стратешки и институционални оквир за унапређивање положаја Рома, доношењем Стратегије за унапређивање положаја Рома, а затим и Акционог плана за њено спровођење који обухватају 13 области друштвеног живота (образовање, запошљавање, становање, здравство, социјална заштита, култура и медији, политичка партиципација, сузбијање дискриминације, положај жена, интерно расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији). Око 30 локалних самоуправа израдило је локална стратешка документа за унапређивање положаја Рома. Релевантни стратешки документи у другим областима укључују питања унапређивања положаја Рома.

Влада Републике Србије основала је Савет за унапређивање положаја Рома и спровођење Декаде инклузије Рома, којим председава потпредседник Владе за европске интеграције и Национални координатор Декаде инклузије Рома и у којем учествује једнак број представника министарстава и ромске заједнице. У оквиру Министарства за људска и мањинска права постоји Канцеларија за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома која је задужена за координацију спровођења и пружа административну и стручну потпору рада Савета. На нивоу АП Војводине постоји Канцеларија за инклузију Рома Војводине, док је 54 општина/ градова ангажовало координаторе за ромска питања. Пет министарстава ангажовало је саветнике за инклузију Рома.

Сваке године се из буџета Владе Републике Србије у оквиру буџета 10 министарстава и Комесаријата за избеглице издвајају средства за спровођење Стратегије, за чију реализацију је 9 министарстава и Комесаријат за избеглице основало радне групе. У 2009. години издвојено је око 525.000.000 динара (око 5.250.000 Евра), док је у 2010. тај износ био око 390.000.000 динара (око 3.900.000 ЕУР).

Поред тога донети су системски закони који значајно доприносе унапређивању положаја Рома, као што су Закон против дискриминације, Закон о основама система образовања и васпитања и Закон о социјалном становању.

Из предприступних фондова Европске уније у периоду од 2007 до 2010. године реализовани су пројекти укупне вредности више од 40 милиона ЕУР, који укључују и ромску популацију.

Зајмом у висини 32 милиона ЕУР који је добијен од Европске банке за обнову и развој подржај је развој капацитета институционалних актера у социјалним секторима, укључујући и побољшање приступа угрожених група, у које спадају и Роми, социјалним услугама и побољшање квалитета тих услуга.

Република Србија подржава активности у оквиру Платформе ЕУ за инклузију Рома и залаже се за пуно учешће земаља које су у процесу придруживања унији у активностима Платформе ЕУ за инклузију Рома, као и израду Оквирне стратегије за интеграцију Рома која представља један од приоритета председавања Мађарске Европском унијом. Србија посебно заговара укључење средстава намењених Ромима у постојеће инструменте ЕУ, стварање заједничког регионалног приступа на западном Балкану, успостављање чврстих механизма координације и мониторинга и олакшавање процеса примене наученог у Декади инклузије Рома.

У 2009. години на директним изборима изабран је други сазив Националног савета ромске националне мањине.

У Републици Србији постоји неколико мрежа ромских невладиних организација међу којима су најзначајније Лига за Декаду и Женска ромска мрежа. Представници/е ових мрежа укључени су у све процесе израде и спровођења Стратегије.

(ж) Додатне информације о мерама које Држава потписница предузима да би обезбедила право Рома на адекватно становање, укључујући и то да ли и како Држава потписница планира да спроведе Национални акциони план за

становање Рома; да оконча насилно исељавање Рома, нарочито у Београду; да ли има посебних програма становања намењених Ромима да би се избегла сегрегација на овом пољу (CERD/C/SRB/1, став 76).

Министарство рада и социјалне политике је у сарадњи са Секретаријатом за социјалну заштиту Града Београда у јулу и августу 2009. године извршило попис породица насељених испод моста Газела, приликом којег су идентификоване укупно 53 породице, чији чланови немају пријављено пребивалиште у Граду Београду, већ у другим крајевима Србије (пошло се од пописа породица који је извршио Град Београд августа 2007. године)

На дан расељавања породица, 31. августа 2009. године, Министарство рада и социјалне политике је, у сарадњи са Секретаријатом за социјалну заштиту Града Београда, обезбедило превоз породица и њихових личних ствари до места пребивалишта. У пратњи породица били су представници Министарства рада и социјалне политике и центара за социјални рад Града Београда. У јединицама локалне самоуправе све породице примљене су од стране представника локалног центра за социјални рад и представника општине, а породице које немају решен стамбени статус у месту порекла збринуте су у прихватним станицама до обезбеђења привременог односно трајног смештаја.

Министарство рада и социјалне политике је у сарадњи са локалним заједницама из којих породице потичу, донело одлуку да породицама пружи подршку која им је потребна како би се вратили у средине из којих долазе и где велика већина њих поседује неку имовину. Подршка је се реализована кроз две фазе: Прва фаза представљала је обезбеђивање финансијске помоћи за ургентно збрињавање породица у општинама порекла, која је обухватала финансирање трошкова смештаја, исхране, набавке неопходног покућства, одеће, обуће, трошкова припреме деце за полазак у школу и сл., док је се друга фаза састојала од обезбеђивања адекватног трајног смештаја, унапређења постојећег смештаја, проналажења запослења и обезбеђивању других врста помоћи како би се породице успешно (ре)интегрисале у своје локалне заједнице.

Планом расељавања обухваћене су 53 породице са укупно 240 чланова који имају пријаву пребивалиштва ван Града Београда.

Министарство рада и социјалне политике закључило је Протоколе о сарадњи са 8 општина/градова у којима породице имају пријављено пребивалиште (Бојник, Врање, Ковин, Лесковац, Лебане, Прокупље, Сурдулица и Мeroшина).

Влада је усвојила Информацију о потреби обезбеђивања средстава за расељавање породица из насеља „Газела“ са пребивалиштем ван подручја Града Београда, у Буџетском фонду за решавање проблема проузрокованих негативним ефектима светске економске кризе и за те намене обезбеђено укупно 27.000.000,00 динара (око 280.734 ЕУР)

За реализацију Плана збрињавања Министарство је до сада општинама пренело укупно 22.022.301,73 динара и то:

- о Бојник (20 породица обухваћено Планом) – 9.410.136,00 динара
- о Врање (13 породица обухваћено Планом) – 5.567.998,09 динара
- о Лесковац (10 породица обухваћено Планом) – 5.230.153,64 динара
- о Прокупље (1 породица обухваћена Планом) – 200.000,00 динара
- о Меровина (2 породице обухваћене Планом) – 320.000,00 динара
- о Сурдулица (1 породица обухваћена Планом) – 100.000,00 динара
- о Ковин (2 породице обухваћене Планом) – 360.000,00 динара
- о Лебане (4 породице обухваћене Планом) – 740.000,00 динара
- о Бујановац (једнократне помоћи за породице које нису обухваћене акционим планом, али су расељене из насеља Газела) – 94.014,00;

Представници Министарства су у више наврата, од дана расељавања породица из насеља Газела, обилазили општине/градове у које су породице расељене, како би се утврдило које активности су општине/градови предузеле ради збрињавања породица и које активности планирају да предузму у наредном периоду ради њиховог даљег збрињавања. Проверама на терену, као и на основу извештаја које општине/градови достављају Министарству, установљено је да велики број породица средства која су им пренета у оквиру прве фазе Плана збрињавања користи за адаптације својих постојећих објеката, започињање изградње нових објеката, набавку покућства и сл., о чему се евиденција води у центрима за социјални рад, а поједине набавке и извођење радова извршиле су и саме општине/градови

У протеклом периоду активности Министарства рада и социјалне политике су сконцентрисане на три општине (Врање, Бојник и Лесковац) у које је расељен највећи број породица;

ВРАЊЕ:

- Изведени су радови на проширењу јавне чесме ради лакшег приступа породицама за коришћење воде
- Набављена и уграђена столарија за опремање и адаптацију стамбених објеката 7 породица
- Извршена адаптација стамбених објеката за 4 породице
- Купљен је један објект ради стамбеног збрињавања једне породице

ЛЕСКОВАЦ:

- Купљена су 2 објекта ради стамбеног збрињавања 2 породице
- Извршена адаптација стамбених објеката за 3 породице
- У току је изградња стамбеног објекта за 2 породице

БОЈНИК:

- Купљен 1 стамбени објект ради стамбеног збрињавања 1 породице
- Завршена је адаптација стамбених објеката за 3 породице

- У току су радови адаптације стамбених објеката за 10 породица
- Изграђена канализациона мрежа у једном насељу и обезбеђени прикључци за 11 породица на водоводну и канализациону мрежу
- У наредном периоду:
 - о потребна је изградња или куповина 1 стамбеног објекта и извођење додатних грађевинских радова на стамбеним објектима, у току је тендерска процедура око ангажовања извођача радова

Преглед финансирања по општинама:

РБ	ОПШТИНА	ДАТУМ ПЛАЋАЊА	ИЗНОС	СВРХА
1	БОЈНИК	24.08.2009.	3.400.000,00	1. Фаза збрињавања
		09.10.2009.	1.034.154,00	једнократне помоћи
		23.12.2009.	1.354.000,00	адаптације објеката и куповина 1 објекта
		26.07.2010.	389.400,00	прикључак за 11 породица на водоводну мрежу
		27.08.2010.	991.927,20	адаптација објеката I део
		30.08.2010.	1.634.300,00	изградња канализационе мреже и прикључак за 11 породица
		15.10.2010.	606.354,80	адаптација објеката II део
		укупно Бојник	9.410.136,00	
2	ВРАЊЕ	24.08.2009.	2.340.000,00	1. Фаза збрињавања
		09.10.2009.	282.042,00	једнократне помоћи
		29.04.2010.	659.428,25	набавка и уградња столарије
		23.08.2010.	1.143.161,34	адаптација објеката
		29.11.2010.	73.366,50	адаптација објеката Иљазовић Акија
		07.12.2010.	1.070.000,00	куповина објекта Краснићи
		укупно Врање	5.567.998,09	
3	ЛЕСКОВАЦ	24.08.2009.	1.800.000,00	1. Фаза збрињавања
		09.10.2009.	100.000,00	адаптација објекта
		23.12.2009.	1.264.500,00	куповина 2 објекта
		04.06.2010.	592.626,09	адаптација објеката и изградња објекта
		06.12.2010.	1.473.027,55	адаптација и изградња објеката (коначно Демировићи, аванс Жика, аванс Шабановић)
		укупно Лесковац	5.230.153,64	
4	ЛЕБАНЕ	24.08.2009.	740.000,00	1. Фаза збрињавања
5	КОВИН	24.08.2009.	360.000,00	1. Фаза збрињавања
6	МЕРОШИНА	24.08.2009.	320.000,00	1. Фаза збрињавања
7	СУРДУЛИЦА	24.08.2009.	100.000,00	1. Фаза збрињавања
8	ПРОКУПЉЕ	24.08.2009.	200.000,00	1. Фаза збрињавања
9	БУЈАНОВАЦ	09.10.2009.	94.014,00	једнократне помоћи

Министарство животне средине и просторног планирања обезбедило је средства за израду планске документације за 10 ромских насеља у 8 јединица локалних самоуправа у Републици Србији. До јула 2010. године 2 општине усвојиле су наведене планове.

Министарство животне средине и просторног планирања је уз подршку Мисије ОЕБСа и Министарства за људска и мањинска права израдило упутство о процесу легализације ромских насеља, намењене органима управе, локалне самоуправе и грађанима.

Град Београд основао је Савет за инклузију Рома у коме поред представних градских власти учествују и представници Министарства за људска и мањинска права, Министарства унутрашњих послова и Министарства рада и социјалне политике.

Град Београд је и у процесу успостављања Канцеларије која ће координирати рад на решавању питања нефромалних насеља у Београду.

(з) Информације о напорима које Држава потписница улаже да би смањила незапосленост припадника ромских заједница.

У буџету Републике Србије за 2010. годину средства намењена за спровођење мера активне политике запошљавања износе 3,7 милијарди динара (око 38. 470,936 ЕУР), а процењена средства која су усмерена ка запошљавању Рома износе 65.143.428,64 динара. (око 677.332 ЕУР) У периоду јануар-октобар 2010. године трошкови за укључивање Рома у мере активне политике запошљавања и њихово запошљавање износе 102.279.452,63 динара (око 1.063.456 ЕУР).

У 2010. години повећано је интересовање Рома за укључивање у мере активне политике запошљавања, и у периоду од 1. јануара до 31. октобра 2010. године, информациони систем Националне службе за запошљавање забележио је 22.157 случајева коришћења неке од мера активне политике запошљавања од стране лица ромске националности (из средстава буџета Републике Србије и донаторских средстава).

У мере активне политике запошљавања које реализује Национална служба за запошљавање у периоду 1. јануара. до 31. октобра 2010. године укључивана су лица ромске националности, и то:

- Групним информисањем обухваћено је 2.946 Рома, од чега су 1.313 жене;
- Код послодаваца на разговор у вези са запошљавањем упућено је 2.846 Рома, од чега су 1.003 жене (услуга посредовања);
- Процена запошљивости и индивидуални план запошљавања утврђен је односно урађена је ревизија за 12.769 Рома, од чега су 5.398 жене;

- Професионалном оријентацијом (информисање о могућностима развоја каријере, саветовање и селекција за послодавца или додатно образовање и обуку) обухваћено је 124 Рома, од чега су 46 жене;
- У активно тражење посла (Обука за активно тражење посла/АТП-1 и Тренинг самоефикасности/АТП-2) укључено је 682 Рома, од чега су 299 жене;
- Сајам запошљавања посетило је 750 Рома, од чега су 286 жене;
- Додатним образовањем и обукама обухваћено је 79 Рома, од чега 24 жене, и то:
 - a. функционално основно образовање организовано је за 14 Рома, од чега су 7 жене;
 - b. стручним оспособљавањем и усавршавањем обухваћено је 26 Рома, од чега је у програм „Прва шанса 2010” укључено 5 волонтера, а 2 лица су након тога стекла статус приправника. Релативно мали број Рома укључен у програм приправника је из разлога што је квалификациона структура незапослених Рома изразито лоша;
 - c. у обуке је укључено 53 Рома, од чега су 19 жене, и то у обуке за познатог послодавца 11 Рома (3 жене), а у обуке за тржиште рада 42 Рома (16 жена);
 - d. обука на радном месту је организована за 2 лица ромске националности;
 - e. припрема за запошљавање је организована за 117 Рома, од чега су 62 жене;
 - f. субвенција зараде за особе са инвалидитетом ромске националности додељена је за 2 Рома;
- Информисањем и саветовањем за развој предузетништва обухваћено је 677 Рома, од чега су 182 жене;
- Инструктивну тродневну обуку „Пут до успешног предузетника” успешно је завршило 436 Рома, од чега су 120 жене;
- Субвенцију за самозапошљавање добило је 117 Рома, од чега су 38 жене;
- Субвенцијом послодавцима за отварање нових радних места запослено је 66 Рома, од чега су 30 жене;
- Кроз пројекте јавних радова запослило се 487 Рома, од чега су 115 жене;
- Субвенцијама доприноса за основно социјално осигурање запослило се 43 Рома, од чега су 18 жене.

У фебруару 2010. године, у циљу подстицања запошљавања Рома, Национална служба за запошљавање расписала је посебне јавне позиве и то:

- ✓ јавни позив намењен лицима ромске националности, за доделу субвенције за самозапошљавање у једнократном износу од 160.000,00 динара (1.664 ЕУР).. Након објављеног јавног позива поднето је 318 захтева. Закључено је 86 уговора са незапосленим лицима ромске националности за доделу субвенције за самозапошљавање и исплаћено је

13.760.000,00 динара (143.070 ЕУР). Укупан број Рома, који је добио субвенцију за samozapoшљавање, је већи и износи 117 лица.

- ✓ јавни позив послодавцима за доделу субвенције за отварање нових радних места за запошљавање незапослених лица ромске националности. Субвенција послодавцу који запосли лице ромске националности исплаћује се у једнократном износу од 160.000,00 динара (1.664 ЕУР), без обзира на степен развијености општине у којој послује послодавац. Након објављеног јавног позива поднето је 39 захтева ради запошљавања 53 незапослена лица. Закључени су уговори са послодавцима за запошљавање 39 лица ромске националности са евиденције Националне службе за запошљавање и исплаћено је 6.240.000,00 динара (64.880 ЕУР). (Укупан број Рома, који је запослен уз субвенцију послодавцима за отварање нових радних места, је већи и износи 66 лица.)

Такође, у 2010. години одобрено је организовање 355 јавних радова, од чега се 21 јавни рад односи на ромску популацију. Предвиђено је да се на тим јавним радовима запосли укупно 303 лица ромске националности, а укупно су одобрена финансијска средства у висини од 36.873.428,64 динара (око 383.393 ЕУР). Међутим, лица ромске националности су учествовала и у осталим јавним радовима, тако да је укупан број Рома који је запослен, већи и износи 487 лица.

Велики број рома ангажован је и ради на сакупљању секундарних сировина и у области рециклаже и то најчешће у сивој економији. актуелна номенклатура занимања, као и шифарник посебних знања и вештина које се стичу путем обука, не садрже као регистрована занимања из ове области. национална служба за запошљавање, која у свом раду користи поменута документа, у циљу превазилажења проблема уврстила је послове сакупљача секундарних сировина у интерни Шифарник нових образовних профила, како би то занимање могло да се препозна, чиме је проблем био само делимично ублажен. Тренутно послове сакупљача секундарних сировина обавља лице које је, или није, завршило кратку обуку за скупљање секундарних сировина, а коју може да организује Национална служба за запошљавање. Након завршене обуке добија се сертификат о оспособљености за обављање ових послова.

У 2010. години Републички завод за статистику интезивирао је рад на изради Националног система класификације занимања, који ће бити у складу са међународним стандардима. На захтев Министарства економије и регионалног развоја, снимљена су и описана и занимања из области сакупљања секундарних сировина, и у будућој Класификацији занимања ова занимања биће регистрована у оквиру групе 9, једноставна занимања (према сложености послова које ово занимање обухвата). Ниво образовања које треба да поседује лице које се бави пословима сакупљања секундарних сировина, утврдиће се након израде Националног оквира квалификација, што је у надлежности Министарства просвете.

4. Међусекторска дискриминација, укључујући интеграцију интерно расељених лица (ИРЛ), избеглица са простора бивше Југославије и повратника:

(а) додатне информације о мерама за пружање адекватне помоћи и спровођење програма за реинтеграцију интерно расељених лица.

Иако је прошло више од десет година од масовног егзодуса, занемарљив број интерно расељених лица је остварио одрживи повратак у места свог порекла на Косову и Метохији, што је углавном резултат недостатка сигурности и ризика од дискриминације у повратничким заједницама. Интерно расељених лица наилазе на велике препреке у остваривању својих права на Косову и Метохији, почевши од немогућности поврата имовине, преко нерешавања захтева за компензацију за уништenu имовину која је поднета локалним судовима на Косову и Метохији, отежаног учешћа у процесу приватизације предузећа у којима су радили па до прибављања личних докумената. Због наведених и многих других препрека која успоравају повратак интерно расељених лица на Косово и Метохију број интерно расељених лица у Републици Србији је још увек значајан (око 230.000) и они су још увек у процесу тражења трајног решења.

Интерно расељена лица су грађани Републике Србије и уживају сва права једнако као и остали грађани Републике Србије. С обзиром да интерно расељена лица спадају у једну од најугроженијих категорија становништва, држава предузима адекватне мере да олакша положај интерно расељених лица.

Посебну бригу о најугроженијим избеглицама и интерно расељеним лицима води Комесаријат за избеглице. Према подацима Комесаријата из 2002. године, у Републици Србији било је укупно 388 колективних центара у којима је боравило 26.863 избеглица и интерно расељених лица, а према подацима из јануара месеца 2011. године, у преосталих 54 колективна центра у Републици Србији, од којих се 17 налази на територији Косова и Метохије, укупно је смештено 4256 избеглих и интерно расељених лица, од чега 3358 чине интерно расељена лица. Овим лицима у горе наведеним колективним центрима обезбеђен је смештај и исхрана. Све избеглице и интерно расељена лица, како из колективних центара тако и из приватног смештаја имају право на образовање, здравствену и социјалну заштиту једнако као и остали грађани Републике Србије, укључујући и помоћ у средствима за хигијену, храну итд.

У складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглица и интерно расељених лица из 2002. године, и настојањима Владе Републике Србије да затвори колективне центре и унапреди животне услове избеглица и интерно расељених лица у Републици Србији, у процесу планског затварања истих, изнађена су трајна решења за избеглице из Републике Хрватске и Босне и Херцеговине које су одлучиле да се integriшу али и за она интерно расељена лица која би затварањем колективних центара остала без услова за становање. Са намером да се побољшају

услови живота интерно расељених лица, најугроженији су укључени у програме стамбеног збрињавања.

Програм стамбеног збрињавања реализује се уз помоћ буџетских и донаторских средстава. Постојећи модели стамбеног збрињавања који се спроводе су: социјално становање у заштићеним условима, монтажне куће, грађевински материјал, откуп сеоских домаћинстава. У периоду од 2009. до краја 2010. године, кроз наведене програме стамбено је збринута 3.239 породица из колективних центара и неадекватног приватног смештаја, а кроз доходовне активности 2.325 породица.

Комесаријат за избеглице има мрежу повереника у свим општинама и градовима у Републици Србији, чија је улога да се у сарадњи са Комесаријатом за избеглице брину о правима интерно расељених лица, избеглица, као и повратника који бораве на територији Републике Србије. Мрежа повереника представља значајан ресурс Комесаријата за избеглице који овим путем непосредно помаже најугроженије породице интерно расељених лица, избеглица, као и повратника и обезбеђује неопходну помоћ за подмирење основних животних потреба али и за упућивање и повезивање са осталим институцијама система надлежним за остваривање појединих права.

Комесаријат за избеглице има значајну улогу у успостављању правног оквира за заштиту права избеглица, као и праћење имплементације правног оквира за интерно расељена лица и повратнике, као и дефинисање и успостављање афирмативних мера у тесној сарадњи са надлежним министарствима и службама.

У овај процес укључене су и међународне организације и локалне невладине организације.

Комесаријат за избеглице у решавању проблема избеглица и интерно расељених лица остварује активну сарадњу са УНХЦР-ом, невладиним организацијама као што су, Група 484, Међународна организација за миграције, укључујући и удружења избеглица и интерно расељених лица.

За финансирање пројеката удружења расељених лица и избеглица, Комесаријат је издвојио значајна средства. Пројекти су углавном усмерени на побољшање информисаности о програмима интеграције и побољшавања животних услова, затим пројекти усмерени ка економском оснаживању избеглих и интерно расељених лица као и пројекти усмерени ка утврђивању социјалне карте посебно угрожених категорија становништва у циљу унапређења доступности хуманитарне и других врста помоћи, успостављању контаката са надлежним институцијама на локалном и републичком нивоу и креирању базе података о лицима у потреби.

Комесаријат за избеглице у складу са препорукама датим у Оквиру за трајна решења за интерно расељена лица, Међуагенцијског сталног комитета усвојеног од стране Представника Генералног секретара УН за људска права и интерно

расељена лица, посвећен је да обезбеди стандарде за достизање трајних решења у виду безбедности и сигурности, адекватног животног стандарда и приступа изворима прихода. С обзиром да поврат стамбених објеката и земље, што представља четврти кључни услов за достизање трајних решења, за велику већину није достижан, практично се нису створили услови да интерно расељена лица донесу слободну одлуку о повратку или интеграцији и на тај начин одлуче како виде трајно решење за себе.

(б) мере које Држава потписница предузима да би се постарала да ИРЛ, избеглице и повратници не буду мете дискриминације, укључујући и њихов приступ запошљавању, издржавању и образовању; информације о текућим процесима чији је циљ остваривање равноправности у образовању и признавање студија у иностранству.

Законом о забрани дискриминације прописано је да изрази „лице” и „свако” означавају оног ко борави на територији Републике Србије или на територији под њеном јурисдикцијом, без обзира да ли је држављанин Републике Србије, неке друге државе или је лице без држављанства, као и правно лице које је регистровано, односно обавља делатност на територији Републике Србије.

Интерно расељена лица, избеглице и повратници који сматрају да су претрпели дискриминацију могу да поднесу притужбу Поверенику за равноправност. Притужба може бити поднета писмено, или изузетно усмено уз записник, без обавезе плаћања таксе или друге надокнаде. У име и уз сагласност лица чије је право повређено, притужбу може поднети организација која се бави заштитом људских права или друго лице.

Правни оквир обезбеђује угроженим категоријама заштиту од евентуалне дискриминације преко Заштитника грађана. Интерно расељена лица, избеглице и повратници могу поднети притужбу заштитнику грађана онда када случајеви потенцијалне дискриминације настају у односима јавне управе у ширем смислу са једне стране и дискриминисаног лица са друге стране.

Предходно наведени закони и независни органи обезбеђују заштиту интерно расељеним лицима, избеглицама и повратницима од потенцијалне дискриминације, што им је обезбеђено и кроз кривичноправну заштиту на коју имају право.

Интерно расељена лица и повратници као грађани Републике Србије и избеглице имају једнак приступ запошљавању, образовању, стручном оспособљавању, социјалним давањима, здравственој заштити као и остали грађани Републике Србије.

С обзиром да припадају посебно угроженим категоријама становништва држава је предузела низ афирмативних мера које омогућавају побољшање услова живота интерно расељених лица, као и избеглица и повратника.

Незапослена интерно расељена лица, избеглице и повратници могу се пријавити Националној служби за запошљавање. Низ афирмативних мера предвиђених националним стратегијама Владе Републике Србије, дефинишу додатне програме, мере и активности за запошљавање избеглица и интерно расељених лица. Како је од суштинске важности економско оснаживање ових категорија становништва, спроводи се низ пројеката за њихово лакше запошљавање и samozapošljavanje. Обуке за стучно усавршавање као и повољни „start up” кредити и грантови за доходовне активности, доступни су преко националне службе за запошљавање, удружења и локалне самоуправе, које спроводе ове програме.

Избеглице, интерно расељена лица, као и повратници, имају право на бесплатно школовање, тако да је наведеним категоријама доступно обавезно предшколско образовање, основна и средња школа као и осталим грађанима Републике Србије. Постоје и афирмативне мере, тако да се деци избеглица уколико је потребно плаћају трошкови смештаја у ученичким домовима. Националном стратегијом за запошљавање предвиђа се стипендирање деце из породица сиромашних и интерно расељених лица за средњошколско и универзитетско образовање. У основним школама ангажовани су асистенти у настави који помажу посебно угроженим категоријама у савладавању наставе па је и ова врста асистенције усмерена на децу из породица интерно расељених лица.

У складу са Законом о основама система образовања и васпитања Министарство просвете Републике Србије систематски ради на стварању неопходних услова за увођење инклузивног образовања у образовни систем Републике Србије. Законом се гарантују једнака права на упис и школовање сваком детету и одраслом, без обзира на пол, националну припадност, верско и социо-економско порекло, способности, здравствено стање или било које друго лично својство. Крајњи циљ инклузивног образовања је уклањање свих видова дискриминације и укључивање деце и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом, деце са тешкоћама у учењу, као и деце из социјално нестимулативних средина (ромске, сиромашне, сеоске, расељене деце) у редован систем образовања.

Законом о основама система образовања и васпитања прописано је да се у први разред основне школе уписује свако дете које до почетка школске године има најмање шест и по, а највише седам и по година. Школа је дужна да упише свако дете са подручја школе.

Због посебних животних околности, деца из осетљивих група (деца из социјално нестимулативних средина: ромска, сиромашна, расељена и слично и деца са сметњама у развоју и инвалидитетом) могу бити уписана у школу и након прописаног уписног рока. Изузетно, ова деца могу да се упишу у школу без доказа о пребивалишту родитеља или друге потребне документације, укључујући и потврду о похађању припремног предшколског програма.

Законом о избеглицама регулисано је право избеглица на здравствену заштиту на примарном, секундарном и терцијарном нивоу. Новим законом о здравственом осигурању прописује да се за лица која немају други основ осигурања (радни однос пензија), здравствено осигурање уплаћује из буџета. То се односи и на интерно расељена лица и избеглице. Избеглице су ослобођене плаћања партиципације трошкова лечења.

Избеглицама, интерно расељеним лицима и повратницима, обезбеђена је социјална заштита, кроз различита давања, смештај у установе социјалне заштите и хранитељске породице. Због отежаног приступа документима из земље порекла, избеглицама је олакшана процедура за приступ одређеним правима. Све три наведене категорије лица имају право на породично правну заштиту.

Након потписивања споразума о реадмисији са ЕУ, као и бројних билатералних споразума о реадмисији, у Републици Србији на аеродрому „Никола Тесла“ у Београду, само у току 2009. године, регистровано је 814 повратника, а у току 2010. године, 1164, од чега мањи проценат чине интерно расељена лица са Косова и Метохије. Процес преузимања повратника по реадмисији у Републици Србији, несметано се одвија почев од 2003. године.

Формирањем Савета за интеграцију повратника, предложене су мере које би требало да преузму поједина ресорна министарства ради остваривања координиране и ефикасне интеграције ових лица.

Стратегијом реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији и Акционим планом за спровођење стратегије реинтеграције повратника, предвиђене су мере за ургентни прихват, укључивање у социјалну и здравствену заштиту, као и друге мере реинтеграције.

Комесаријат руководи канцеларијом за реадмисију која се налази на Аеродрому „Никола Тесла“ у Београду, као и интервентним прихватним центрима. Период интервентног збрињавања траје најдуже до 14 дана, и исти у изузетним случајевима може бити продужен. Током овог периода повратницима су обезбеђени смештај и исхрана, информације о правима и обавезама, помоћ око прибављања документације, обавештавање и ургенције код надлежних центара за социјални рад.

Повратник по реадмисији приликом доласка у Републику Србију, поседује путни лист који важи до три месеца од дана издавања и важи само за улазак на територију Републике Србије. У недостатку других докумената може се користити као лична идентификација, за добијање хитне медицинске помоћи, обраћање Центру за социјални рад и започињање процеса уписа деце у основну или средњу школу.